

Załącznik do:
Uchwały Nr XXXII/237/2005
Rady Miasta Marki
z dnia 14 września 2005 r.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH GMINY MARKI
na lata 2005-2010**

LIPIEC 2005

SPIS TREŚCI

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA.....	3
1.1. TŁO I PRZYCZYNY.....	4
1.2. WARTOŚCI I DEFINICJE	5
1.3. STRUKTURA DOKUMENTU.....	9
1.4. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH.....	10
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA.....	17
2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY.....	18
2.2. PROBLEMY SPOŁECZNE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ	20
2.3. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH.....	29
2.4. KWESTIA DZIECKA W GMINIE.....	36
2.5. ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH W GMINIE.....	39
2.6. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI.....	42
2.7. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.....	43
2.8. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY.....	43
2.9. ANALIZA SWOT.....	48
2.10. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH.....	51
2.11. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ.....	59
3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA.....	61
3.1. MISJA	62
3.2. CELE STRATEGICZNE	63
3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII.....	72
4. UWAGI KOŃCOWE.....	74

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu. Przedstawione w niej zostały aspekty prawne, będące podstawą działania samorządu lokalnego, zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna oraz najważniejsze informacje dotyczące metodyki pracy nad strategią. Jest tutaj także pokazany związek analizy z innymi dokumentami strategicznymi funkcjonującymi na różnych poziomach administrowania i zarządzania.

1.1.TŁO I PRZYCZYNY

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych ma stanowić podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. Nr 99, poz. 1001),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 1997 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2003 r. Nr 24, poz. 198).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

Europejska polityka społeczna została określona w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w 2000 roku, na którym kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie centralnym elementem w procesie modernizacji europejskiego modelu społecznego. W roku 2001 uzgodniony został przez Radę, Parlament i Komisję Europejską „Wspólnotowy program na rzecz walki z wykluczeniem społecznym na lata 2002-2006”. Jego celem jest wsparcie współpracy pomiędzy krajami Unii Europejskiej i zwiększenie skuteczności przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.

Polska zgłosiła gotowość przystąpienia do programu, w efekcie czego podjęła prace nad przygotowaniem Memorandum w sprawie Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum – JIM), Narodowej Strategii Integracji Społecznej oraz Krajowego Planu Działania na rzecz Integracji Społecznej. Powołany przez Prezesa Rady Ministrów w roku 2003 Zespół Zadaniowy do spraw Reintegracji Społecznej opracował dokument pt.: „Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski”. Autorzy tego dokumentu podjęli próbę dokonania całościowej analizy sytuacji społecznej w Polsce, wskazania priorytetowych problemów oraz dobrych praktyk na rzecz inkluzji osób i grup.

Opracowując lokalną strategię rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Uznaje się także za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu.

Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004-2006 oraz założenia do Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013,
- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego,
- Sektorowy Program Operacyjny Rozwoju Zasobów Ludzkich.

1.2. WARTOŚCI I DEFINICJE

Wartość to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądania, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z nich eliminuje (odrzuca jako złe, czyli traktuje je jako „antywartości”), inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności. Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach

przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Według Stefana Nowaka przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne, stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Polityka społeczna oparta na określonych zasadach, normach i wartościach może być postrzegana jako przewodnik działania państwa i władz samorządowych różnych szczebli w celu:

- kształtowania warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, a także ogólnych warunków rozwoju;
- harmonizowania i godzenia rozbieżnych interesów różnych grup społecznych oraz tworzenia warunków dla pokoju społecznego między kapitałem a pracą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna, są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest wprowadzony przez Stanisława Ossowskiego podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny kierować się podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lokalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1. **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych; zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.
2. **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.

3. **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
4. **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb; w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
5. **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
6. **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
7. **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
8. **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna, jako przewodnik czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzyszącą temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

- dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych;

- prowadzenie bieżących działań osłonowych;
- dostrzeganie zagrożeń społecznych z wyprzedzeniem;
- dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno-gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem „problemy społeczne” oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem „kwestia społeczna” wyróżnia się wśród nich te, które:

- odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa;
- są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych;
- nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin „kwestia społeczna” oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu termin ten oznacza natomiast sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia. Jan Danecki w publikacji „Kwestie społeczne – istota, źródła, zarys diagnozy” przyjmuje, iż źródła kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa, w mechanizmach życia zbiorowego i mogą być – jak każdy problem społeczny – ograniczane i rozwiązywane we wszystkich skalach współżycia: od rodziny poprzez środowiska lokalne i zawodowe po skalę ogólnopaństwową czy międzynarodową.

Mechanizmów powstawania problemów społecznych i kwestii społecznych upatrywać należy w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

- dezorganizacja społeczeństwa;
- gwałtowna zmiana społeczna;
- opóźnienia kulturowe;
- przemiany gospodarze wyprzedzające przemiany w sposobie myślenia i działania;

- złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych;
- niekompetencja polityków czy urzędników państwowych;
- dysfunkcjonalność instytucji społecznych;
- dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk;
- nierówności społeczne, niesprawiedliwość społeczna;
- złe funkcjonowanie instytucji edukacyjnych;
- nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

Funkcjonujące w środowisku lokalnym kwestie i problemy społeczne prowadzą do wykluczenia społecznego, czyli sytuacji uniemożliwiającej lub znacznie utrudniającej jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Środkiem umożliwiającym przeciwdziałanie tej sytuacji jest integracja społeczna oparta na zasadach dialogu, wzajemności i równorzędności.

Podjęmowane w tym celu działania wspólnotowe służą budowie społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności kulturowej. W społeczeństwie tym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomaga się jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych.

Przygotowując dokument programowy, wskazujący kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Jest ona głównym przesłaniem niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpocząć każdy rodzaj oferowanej pomocy.

1.3. STRUKTURA DOKUMENTU

Strategie rozwiązywania problemów społecznych to względnie trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk), występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

W oparciu o uzyskane od władz lokalnych informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

Przedłożony materiał został opracowany w miejscowym Ośrodku Pomocy Społecznej przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Pomoc zewnętrzna polegała głównie na doradztwie i systematyzacji układu głównych elementów wypracowanego dokumentu.

1.4. PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Konstruując strategię rozwiązywania problemów społecznych gminy, należy pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego skutki będą dotyczyły jej mieszkańców. Krytyczna analiza dokumentów programowych powstających na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym w taki sposób, by nie powielać pewnych działań, ale wpisywać się własnymi propozycjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalnoprawną.

1.4.1. NARODOWY PLAN ROZWOJU NA LATA 2007-2013

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 jest kompleksowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Polski. Przygotowanie i realizacja NPR ma spowodować skuteczne włączenie Polski w kształtowanie Unii Europejskiej, której jednym z konstytucyjnych fundamentów jest zasada spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Obecność Polski w Unii Europejskiej stwarza naszemu krajowi ogromną szansę na zmniejszenie dystansu do najwyżej rozwiniętych społeczeństw.

Narodowy Plan Rozwoju (NPR) na lata 2007-2013 spaja wszystkie przedsięwzięcia o charakterze rozwojowym. Jest on koncepcją modernizacji polskiej gospodarki oraz propozycją takich zmian instytucjonalnych, które umożliwią tę modernizację. Wstępny projekt Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013 został przyjęty przez Radę Ministrów 11 stycznia 2005 r.

Misją NPR jest podjęcie i uruchomienie przedsięwzięć, które zapewnią wysoki wzrost gospodarczy, spowodują umocnienie konkurencyjności regionów i

przedsiębiorstw oraz przyczynią się do wzrostu zatrudnienia przy zapewnieniu wyższego poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

W Narodowym Planie Rozwoju zawarto główne zasady sprzyjające realizacji podstawowych wartości. Są nimi:

- pomocniczość państwa, czyli umacnianie samorządności terytorialnej i budowa społeczeństwa obywatelskiego z zachowaniem autonomii i partnerstwa w relacjach między administracją państwową oraz strukturami samorządowymi i pozarządowymi;
- uznanie wykształcenia, wiedzy, informacji i kultury za fundament społeczno-gospodarczego rozwoju;
- polityka prorodzinna, która przyczynia się do wyższego poziomu dzietności, gwarantuje prawidłowy rozwój dzieci i promuje partnerski model rodziny;
- ochrona rynku i konkurencji;
- zapewnienie równego dostępu do sądów i ochrony konstytucyjnych praw;
- dialog obywatelski i partnerstwo społeczne;
- kształtowanie partnerskich relacji Polski z państwami demokratycznymi oraz jej uczestnictwo w globalnej polityce i gospodarce.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 formułuje trzy cele strategiczne:

1. Utrzymanie kraju na ścieżce wysokiego tempa wzrostu gospodarczego.

Polska gospodarka charakteryzuje się znaczącym potencjałem rozwojowym, ale też szeregiem strukturalnych zapóźnień i deficytów. Zagrożeniem jest na przykład wysoki i szybko rosnący poziom zadłużenia państwa. Rozwiązywanie zasadniczych problemów gospodarczych i społecznych będzie możliwe jedynie pod warunkiem utrzymania wysokiego poziomu wzrostu gospodarczego.

2. Wzmocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz wzrost zatrudnienia.

W 2004 r. polska gospodarka wyszła z okresu stagnacji i spowolnionego tempa wzrostu gospodarczego. Można przewidywać, że tempo wzrostu gospodarczego zbliży się do poziomu 6 procent. Właśnie teraz niezbędne staje się podejmowanie procedur i uruchamianie przedsięwzięć, które umocnią mikroekonomiczne fundamenty gospodarki oraz utrwalą tendencję wzrostową.

3. Podniesienie poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Transformacja ustrojowa w latach 1989-2004 wiązała się z występowaniem negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych. Wysokie bezrobocie, pogłębiające i

poszerzające się ubóstwo, wykluczenie społeczne, dezintegracja społeczna, marginalizacja wielu wspólnot lokalnych i peryferyzacja niektórych regionów stanowią zagrożenie i przeszkodę w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz stają się źródłem konfliktów społecznych. Jednocześnie zjawiska te ograniczają potencjał rozwojowy gospodarki i możliwości awansu cywilizacyjnego. Stąd rozwój społeczno-gospodarczy musi respektować m.in. zasadę zrównoważonego rozwoju. Miarami realizacji tego celu będą: zróżnicowanie poziomu dochodów i rozwoju regionalnego oraz dostępność komunikacyjna do regionów peryferyjnych.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007-2013 jest kontynuacją obowiązującego obecnie planu na lata 2004-2006.

1.4.2. NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w przyjętej w czerwcu 2004 r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej. Wynikają również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europejską w Nicei. Polska w pełni zaakceptowała ich zasadność, co zostało oficjalnie potwierdzone poprzez przyjęcie w grudniu 2003 r. Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich w marcu 2000 roku. Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;

- poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim;
- upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:

- radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań;
- ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwiania dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin. Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych;
- zwiększanie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia**:

- wydłużenie przeciętnego trwania życia w sprawności;
- upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- zwiększenie zakresu objęcia kobiet i dzieci programami zdrowia publicznego.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych**:

- zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną;
- realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne;

- zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

1.4.3. KRAJOWY PLAN DZIAŁANIA NA RZECZ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej to program poprawy dostępu do praw społecznych i zwiększania poziomu ich realizacji. Jest to również zasadniczy instrument osiągania integracji społecznej w europejskim modelu społecznym. Realizacja praw społecznych wymaga oczywiście poniesienia określonych kosztów, tak samo jak realizacja wszystkich innych kategorii praw człowieka zawartych w prawie międzynarodowym i krajowym. Należy więc zapewnić w sposób trwały zasoby finansowe, kadrowe, lokalowe, rzeczowe i inne instytucjom odpowiedzialnym za realizację tych praw.

Prawa społeczne powinny mieć obecnie priorytet w wydatkach publicznych. Ich realizacja znacznie się pogorszyła w ostatnich latach, a więc zmniejsza się poziom integracji społecznej i zwiększa się skala i zasięg procesów wykluczenia społecznego. W Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej za najważniejsze uznano:

- działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczeniu oraz wspierające grupy zagrożone;
- budowę systemu bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu;
- realizację prawa do pracy dla każdego, w tym szczególnie dla grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez odpowiednią politykę makroekonomiczną i politykę zatrudnienia;
- rozwój systemu instytucjonalnego z jasnym podziałem odpowiedzialności instytucji rządowych i samorządowych, otwierającego przestrzeń dla aktywności obywatelskiej i upodmiotowienia osób korzystających z usług społecznych, świadczonych zarówno przez państwo, jak i przez organizacje pozarządowe.

Na poziomie operacyjnym ważne jest, że polska polityka integracji społecznej musi być realizowana **we współpracy z szeroko rozumianymi partnerami społecznymi**. Szczególnie chodzi tu o związki zawodowe i związki pracodawców, organizacje pozarządowe, samorządy lokalne oraz odpowiednie charytatywne instytucje kościołów i związków wyznaniowych. Niezależnie od osiągniętego poziomu zamożności oraz stanu koniunktury gospodarczej państwo nie jest w stanie zrealizować celów tej polityki bez partnerstwa z innymi instytucjami. W tym kontekście ustalono następujące priorytety na najbliższe dwa lata:

- zaangażowanie obywateli w działalność społeczną, głównie poprzez zwiększenie ich uczestnictwa w działalności organizacji pozarządowych i innych formach pracy społecznej oraz samopomocy;
- wzrost liczby samorządów, które z pełną wrażliwością i zaangażowaniem podejmą się tworzenia lokalnych strategii przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, a następnie zrealizują ich założenia.

1.4.4. STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

Ważnym dokumentem, który należy brać pod uwagę, konstruując strategiczne cele i kierunki rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy, jest Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego.

Autorzy tego dokumentu do generalnych celów długookresowych zaliczyli:

- zwiększenie konkurencyjności metropolii warszawskiej i regionu w układzie europejskim i globalnym;
- przeciwdziałanie nadmiernym, społecznie nieakceptowanym dysproporcjom w poziomie rozwoju gospodarczego i warunków życia ludności;
- poprawa jakości środowiska przyrodniczego Mazowsza;
- wydłużenie przeciętnego wieku życia mieszkańców województwa mazowieckiego poprzez zmianę stylu życia oraz poprzez zmniejszenie rozpowszechniania chorób cywilizacyjnych i uzależnień;
- ukształtowanie tożsamości kulturowej regionu;
- bardziej efektywne wykorzystanie przestrzeni.

Natomiast do celów średniookresowych zaliczono:

- wzmacnianie mechanizmów dyfuzji procesów rozwojowych z aglomeracji warszawskiej na otoczenie regionalne;
- przyspieszenie procesów rozwoju społeczno-gospodarczego opartego na wiedzy i innowacjach;
- wzmocnienie istniejących i stymulowanie rozwoju nowych funkcji metropolitalnych Warszawy;
- aktywizację i modernizację obszarów pozametropolitalnych służącą likwidacji zapóźnień cywilizacyjnych i poprawie dochodów oraz warunków życia ludności;
- przeciwdziałanie degradacji i rewaloryzację środowiska przyrodniczego;
- poprawę stanu zdrowia mieszkańców województwa mazowieckiego;

- wzmocnienie regionalnych więzi kulturowo-społecznych mieszkańców województwa mazowieckiego.

Powyższe cele są najistotniejszymi w aspekcie perspektywicznego kreowania wojewódzkiej polityki społecznej (rozumianej jako działania zmierzające do poprawy warunków życia ludności i coraz pełniejszego zaspokojenia jej potrzeb), w tym i pomocy społecznej, która – jako instytucja polityki społecznej państwa – ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych.

1.4.5. STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH POWIATU WOŁOMIŃSKIEGO

Dokument przyjęty uchwałą Rady Powiatu Wołomińskiego wskazał najistotniejsze potrzeby lokalnej społeczności w zakresie usług społecznych. Szczegółowe odniesienie się autorów strategii do społeczności Marek prezentujemy w części diagnostycznej.

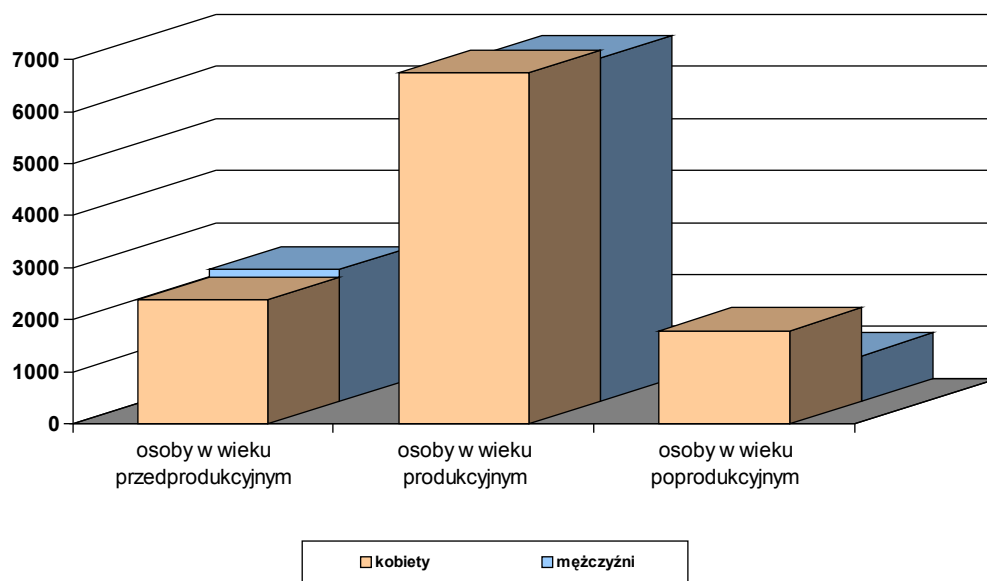
2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych gminy. Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Marki to ponaddwudziestotysięczne miasto w województwie mazowieckim, w powiecie wołomińskim, położone w odległości ok. 10 km od centrum Warszawy, przy trasie krajowej Warszawa – Białystok. Sprawną komunikację z Warszawą zapewnia krajowa trasa Warszawa – Białystok oraz Aleja Armii Krajowej łącząca Marki z Wołą, Ochotą i Mokotowem. Gminę Marki charakteryzuje rozwinięte rzemiosło, a także bogata sieć usługowo-handlowa. W sumie funkcjonuje tutaj ponad 2400 podmiotów gospodarczych. Na terenie gminy istnieje 5 publicznych szkół podstawowych, 2 gimnazja, 1 liceum, 2 zespoły szkół specjalnych, niepubliczna szkoła podstawowa, niepubliczne gimnazjum, liceum oraz 3 publiczne przedszkola. Opiekę zdrowotną nad mieszkańcami roztaczają lekarze pracujący w dwóch ośrodkach zdrowia oraz 12 gabinetach lekarskich.

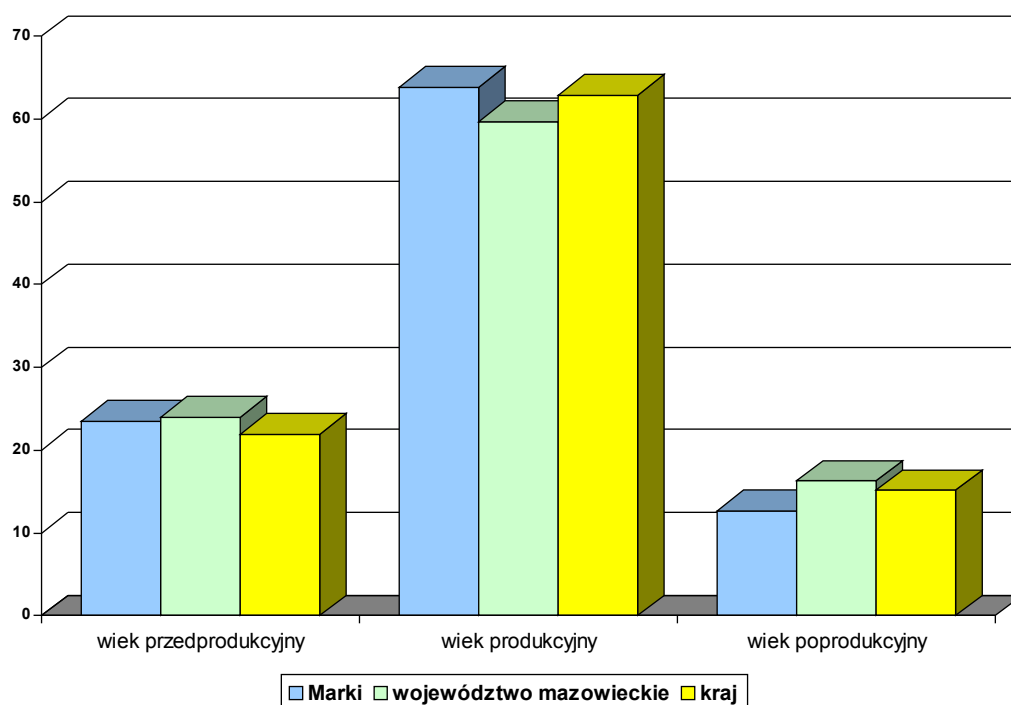
Struktura wiekowa mieszkańców gminy Marki w roku 2003
--

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach

W 2003 r. teren gminy Marki zamieszkiwało 20919 osób. Ze statystyk wynika, że gmina dysponuje znacznym potencjałem ludności gotowej do podjęcia pracy, a jej struktura demograficzna pozwala na rozwój oraz dość skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych. Jedyne, co może niepokoić, to ponaddwukrotnie mniejsza liczba mężczyzn w porównaniu z liczbą kobiet w wieku poprodukcyjnym.

Struktura wiekowa mieszkańców gminy Marki na tle województwa i kraju (w procentach)

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach

Na tle danych dotyczących struktury wiekowej mieszkańców województwa mazowieckiego i kraju, gmina Marki wypada bardzo korzystnie. Dostrzegamy wysoki procent osób w wieku produkcyjnym, z tendencją wzrostową, i stosunkowo niski, w porównaniu ze średnią krajową i wojewódzką, odsetek osób w wieku poprodukcyjnym. Należy jednak pamiętać, że struktura wiekowa ulega zmianom i w perspektywie kilku najbliższych lat należy się liczyć ze wzrostem liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

2.2. PROBLEMY SPOŁECZNE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Według ustawy o pomocy społecznej pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2. 1). Pomoc społeczna wspiera osoby

i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwiania im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. (art. 3. 1).

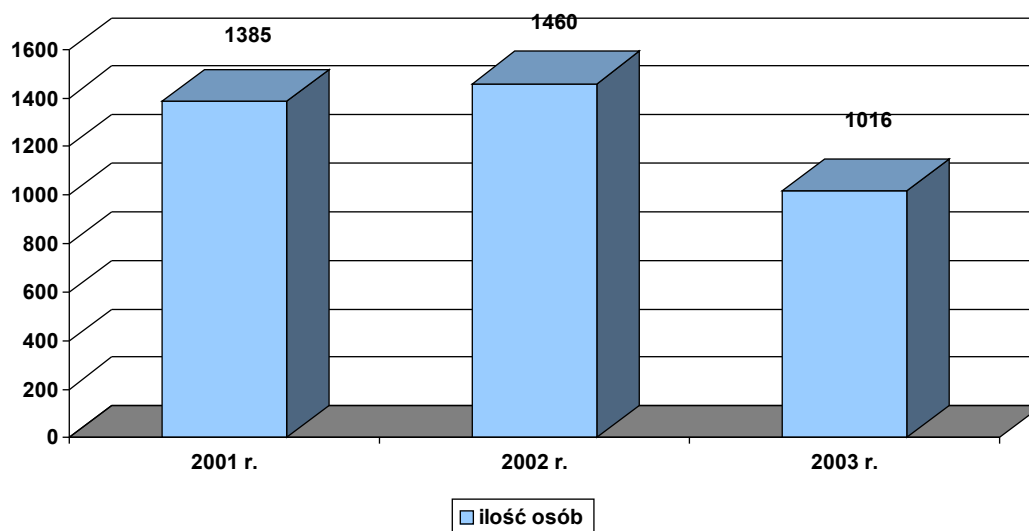
Ustawa o pomocy społecznej stwierdza, że udziela się pomocy osobom i rodzinom w szczególności z powodu: 1) ubóstwa; 2) sieroctwa; 3) bezdomności; 4) bezrobocia; 5) niepełnosprawności; 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby; 7) przemocy w rodzinie; 8) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; 9) bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; 10) braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze; 11) trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy; 12) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; 13) alkoholizmu lub narkomanii; 14) zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej; 15) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy odpowiedzialny jest Ośrodek Pomocy Społecznej. Do jego obowiązków należy:

- prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych);
- współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- aktywizowanie środowiska lokalnego.

W gminie Marki liczba osób objętych pomocą na przestrzeni lat 2001-2003 ulegała wahaniom. Należy jednak zauważyć, że w ciągu minionych lat istotne zmiany w ustawodawstwie skutkowały poszerzeniem lub ograniczaniem liczby beneficjentów Ośrodka Pomocy Społecznej. W zestawieniu ujęto dane wynikające ze sprawozdań rocznych opracowanych przez OPS w Markach.

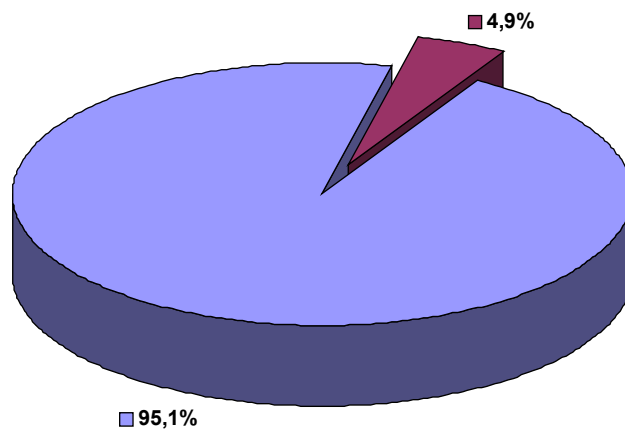
Osoby objęte pomocą społeczną w latach 2001-2003

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach

Ogółem, zgodnie z danymi z rejestru świadczeniobiorców Ośrodka Pomocy Społecznej, na przestrzeni ostatnich lat pomocą objęto: w roku 2001 – 1385 osób, w 2002 – 1460 osób i w 2003 roku – 1016 osób.

Osoby korzystające z pomocy w 2003 r. w zestawieniu z ogólną liczbą mieszkańców

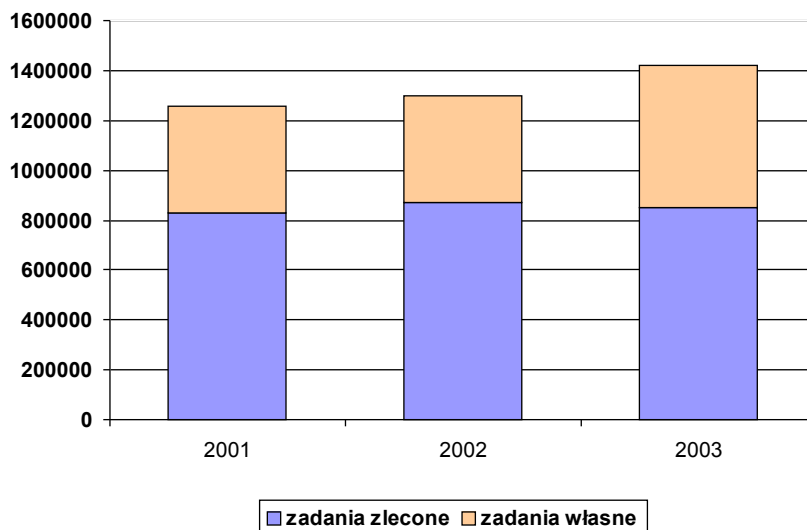

■ mieszkańcy gminy Marki ■ korzystający z systemu pomocy społecznej w 2003 r.

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach

Na wykresie wskazano odsetek mieszkańców korzystających z systemu pomocy społecznej. W zestawieniu nie uwzględniono osób korzystających ze świadczeń rodzinnych. Należy podkreślić, że ilość osób korzystających tylko po części ze świadczeń socjalnych wynika z rzeczywistych problemów lokalnej społeczności. Ustawa o pomocy społecznej w sposób precyzyjny określa, kto może ze świadczeń i usług skorzystać, mocno zawężając grupę beneficjentów.

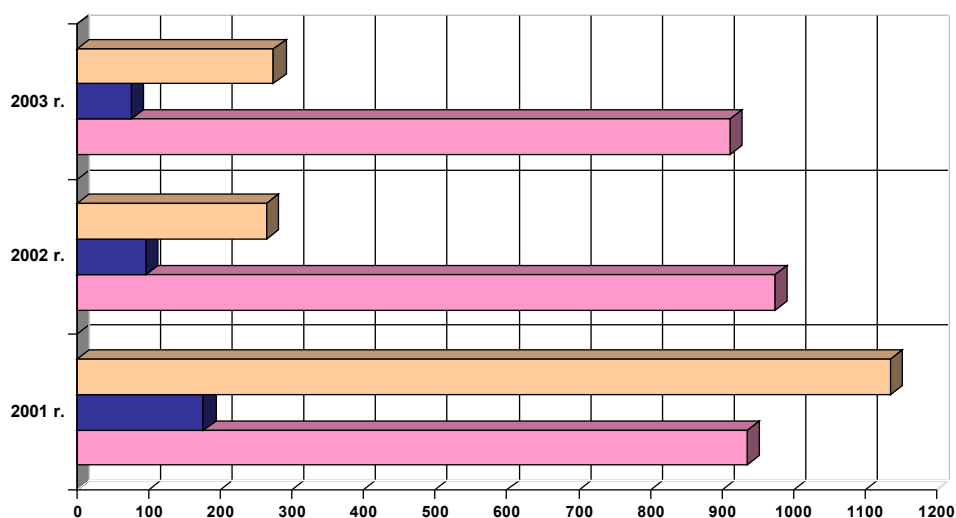
Wydatki na pomoc społeczną w latach 2001-2003

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach

Analizując wysokość nakładów finansowych przeznaczonych na pomoc społeczną w gminie, należy zauważyć, że środki przeznaczane na wspomaganie osób i rodzin systematycznie wzrastają, pomimo wskazanych wcześniej wahań liczby beneficjentów. Ogółem wielkość wydatków na udzielane wsparcie w kolejnych latach wyniosła: w roku 2001 – 1.259.187 zł, w roku 2002 – 1.296.658 zł, a w 2003 roku – 1.419.800 zł.

Rodzaje pomocy udzielanej przez OPS w latach 2001-2003 (rodziny)

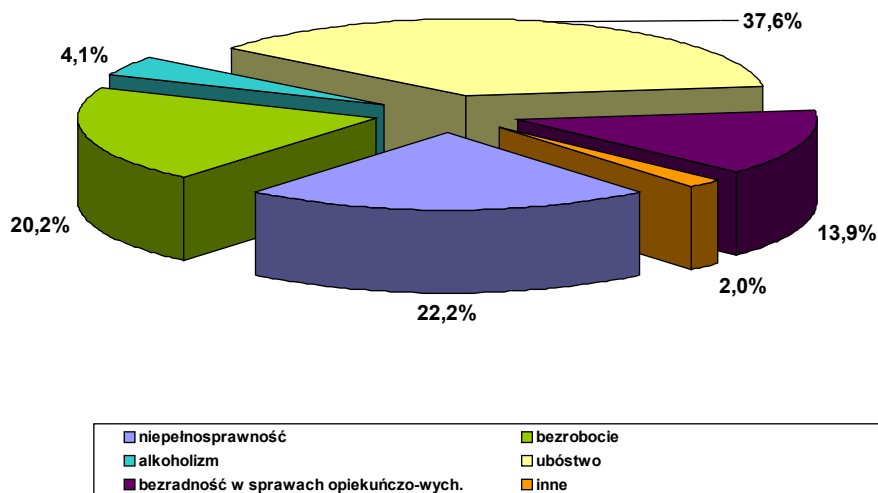

	2001 r.	2002 r.	2003 r.
udzielanie porad	1134	264	275
inne świadczenia	177	96	77
świadczenia pieniężne dla osób	936	974	912

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach

Analiza ilości przyznanych świadczeń dla rodzin pozwala stwierdzić, iż świadczenia pieniężne są preferowaną przez beneficjentów formą pomocy. Liczba innych świadczeń dla rodzin utrzymuje się na dość niskim poziomie. Pozytywne konotacje budzi fakt wykorzystywania przez pracowników jednostki w szerokim zakresie metodyki pracy socjalnej, o czym świadczy znaczna liczba udzielanych na przestrzeni lat porad.

Powody przyznawania pomocy społecznej w 2003 r.

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach

Zasadniczą przyczyną, w związku z którą mieszkańcy wnoszą o pomoc z systemu pomocy społecznej, jest ubóstwo (544 beneficjentów). Na kolejnych pozycjach jako przyczyna udzielania świadczeń znajdują się niepełnosprawność i bezrobocie.

Ubóstwo jako zjawisko o charakterze ekonomicznym i społecznym nie jest pojęciem jednoznacznym. Bank Światowy definiuje ubóstwo jako niemożność osiągnięcia minimalnego standardu życiowego. Ubóstwo odnosi się do osób, rodzin lub grup osób, których środki materialne, kulturalne i socjalne są ograniczone w takim stopniu, że poziom ich życia obniża się poza akceptowane minimum w kraju zamieszkania.

Ubóstwo absolutne oznacza stopień zaspokojenia potrzeb w konkretnych kategoriach ilościowych i jakościowych bez odniesienia do zaspokojenia potrzeb innych osób w społeczeństwie. Ubóstwo w ujęciu względnym (relatywnym) opiera się na odniesieniu poziomu zaspokojenia potrzeb do poziomu ich zaspokojenia przez innych członków społeczeństwa. W badaniach statystycznych stosuje się następujące granice:

- minimum socjalne – obliczane przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych (IPiSS) jako granica ostrzegająca przed ubóstwem, wyznaczająca granicę niedostatku. Minimum to określa taki poziom dochodu, który pozwala na zapewnienie

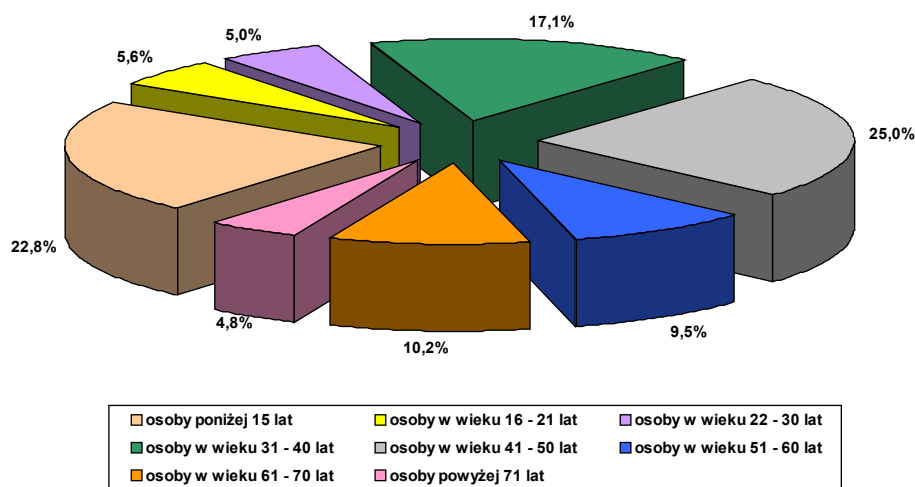
warunków bytowania na każdym etapie biologicznego rozwoju człowieka, umożliwiające reprodukcję jego sił życiowych, posiadanie i wychowanie potomstwa oraz utrzymanie więzi ze społeczeństwem;

- relatywną granicę ubóstwa – połowa średnich wydatków ekwiwalentnych ogółu gospodarstw domowych w kraju;
- linię ubóstwa bezwzględne – szacowaną przez IPiSS jako poziom minimum egzystencji, stanowiący około 50% minimum socjalnego. Konsumpcja niższa od minimum egzystencji prowadzi do biologicznego wyniszczenia.

W przypadku opisywanym kryterium ubóstwa jest oparte na „subiektywnej linii ubóstwa”, wynikającej wprost z ustawy o pomocy społecznej.

Warto dodać, że w kategorii „inni beneficjenci” uwzględniono osoby, którym jest świadczona pomoc z tytułu narkomanii oraz trudności życiowych po opuszczeniu zakładu karnego.

Struktura demograficzna beneficjentów pomocy społecznej w 2003 r.

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach

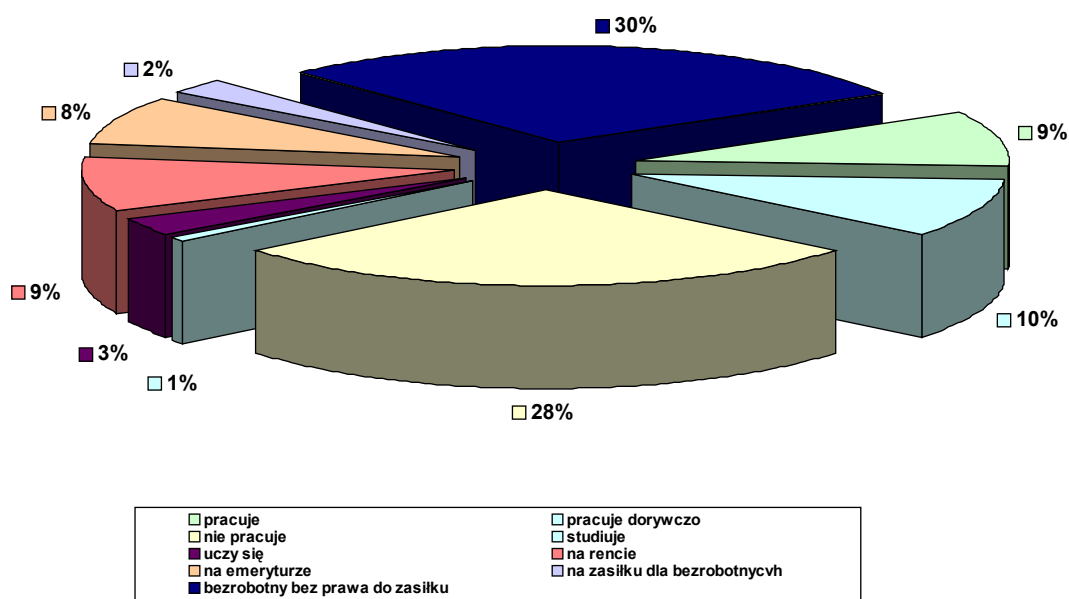
Z przeprowadzonej analizy wynika, że najliczniejszą grupę osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej stanowią mieszkańcy znajdujący się w wieku produkcyjnym 22-60 lat (oznaczeni na wykresie w odcieniach koloru niebieskiego), czyli

potencjalni żywiele rodzin. Stanowią oni niemal połowę wszystkich beneficjentów jednostki.

Kolejną grupą, której liczebność wzbudza obawy, są dzieci i młodzież, a więc osoby poniżej 16 roku życia. Jest to wysoce niepokojące zjawisko, świadczące o poważnym problemie niedostatku materialnego mieszkańców gminy, który szczególnie dotyka dzieci. Wskazani beneficjenci to osoby wspomagane przez Ośrodek w formie dożywiania w szkole. Dodajmy, że zła sytuacja materialna rodzin, głównie wynikająca m.in. z długotrwałego bezrobocia oraz pogłębiającej się sfery ubóstwa, może destrukcyjnie wpływać na rozwijające się i kształtujące swe wzorce młode pokolenie.

W mniejszym stopniu ubiegają się o pomoc z systemu wsparcia społecznego.

Beneficjenci pomocy społecznej a ich aktywność zawodowa w 2003 r.

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach

Najliczniejszą grupę beneficjentów Ośrodka Pomocy Społecznej stanowią bezrobotni bez prawa do zasiłku. Kolejne grupy, na które warto zwrócić uwagę, to osoby

pozostające na rencie i emeryturze, co oznacza, że ich uposażenia są stosunkowo niskie i nie zapewniają im obecnie godnego życia.

2.3. KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy na czarno”. Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu. Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego, w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki zwłaszcza w postaci:

- dezintegracji rodziny;
- zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny;
- zwiększenia ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz na jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu np. niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe.

Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu

bezrobotnego.

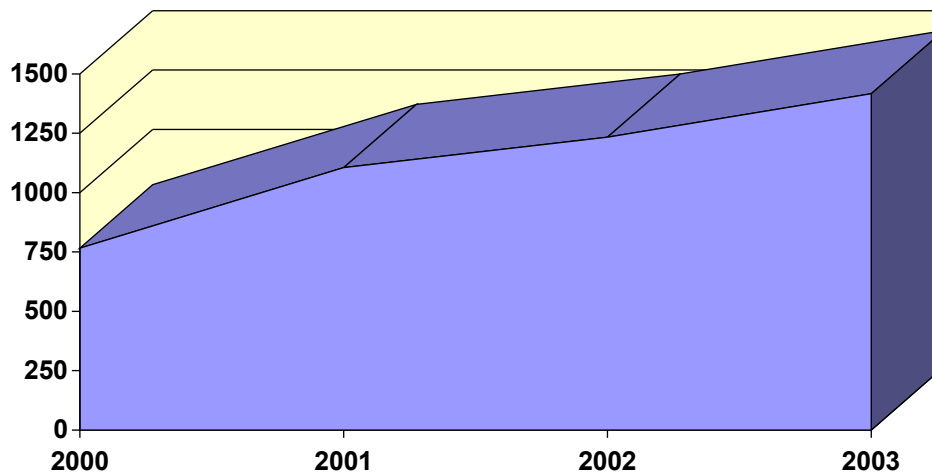
Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy. Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb. Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontaktu, która pozwala na uzależnienie pomocy – formy, wysokości i okresu wypłacania świadczenia – od aktywności bezrobotnego i jego rodziny.

Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne. Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie.

Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa bezczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia wywołują zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są najczęściej kobiety i dzieci. Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga stosowania odpowiednich form oddziaływań.

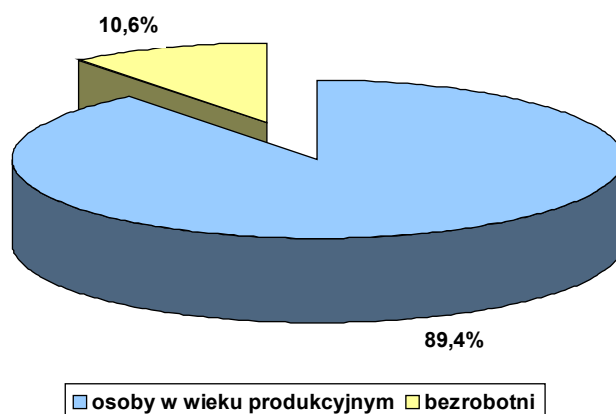
Dynamika wzrostu bezrobocia na przestrzeni lat 2000-2003

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie Filia w Radzyminie

Na przestrzeni lat 2000-2003 bezrobocie w gminie Marki systematycznie wzrastało, co uwidacznia powyższy wykres. Wzrost liczby zarejestrowanych bezrobotnych z 767 do 1414 nie oddaje jednak pełnego obrazu powyższej kwestii, należy bowiem wziąć pod uwagę osoby nie rejestrujące się w Powiatowym Urzędzie Pracy i w związku z powyższym nie uwidocznione w statystyce.

Aktywność ekonomiczna mieszkańców gminy Marki w wieku produkcyjnym w 2003 r.

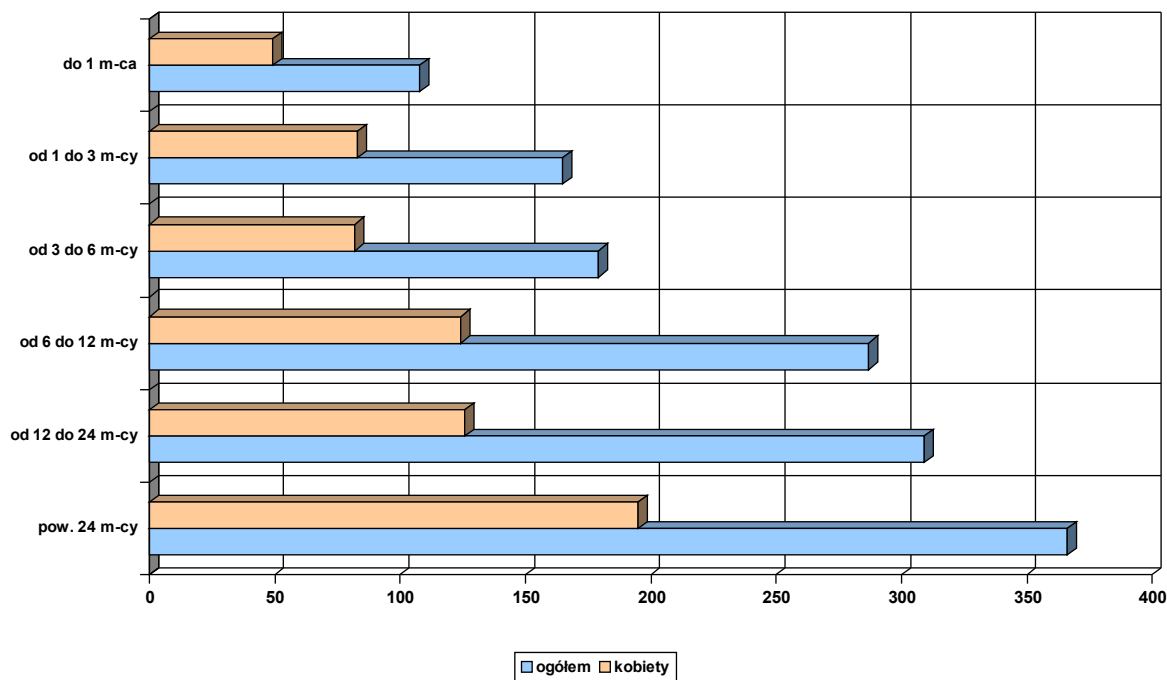

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie Filia w Radzyminie

Według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie Filia w Radzyminie z 31 grudnia 2003 r. dotyczących gminy Marki, w gminie było zarejestrowanych 1414 osób (w tym 659 kobiet) pozostających bez pracy, co stanowiło 10,6% społeczeństwa gminy w wieku produkcyjnym.

Poniższe zestawienia obrazowo oddają strukturę i specyfikę zjawiska bezrobocia w gminie Marki.

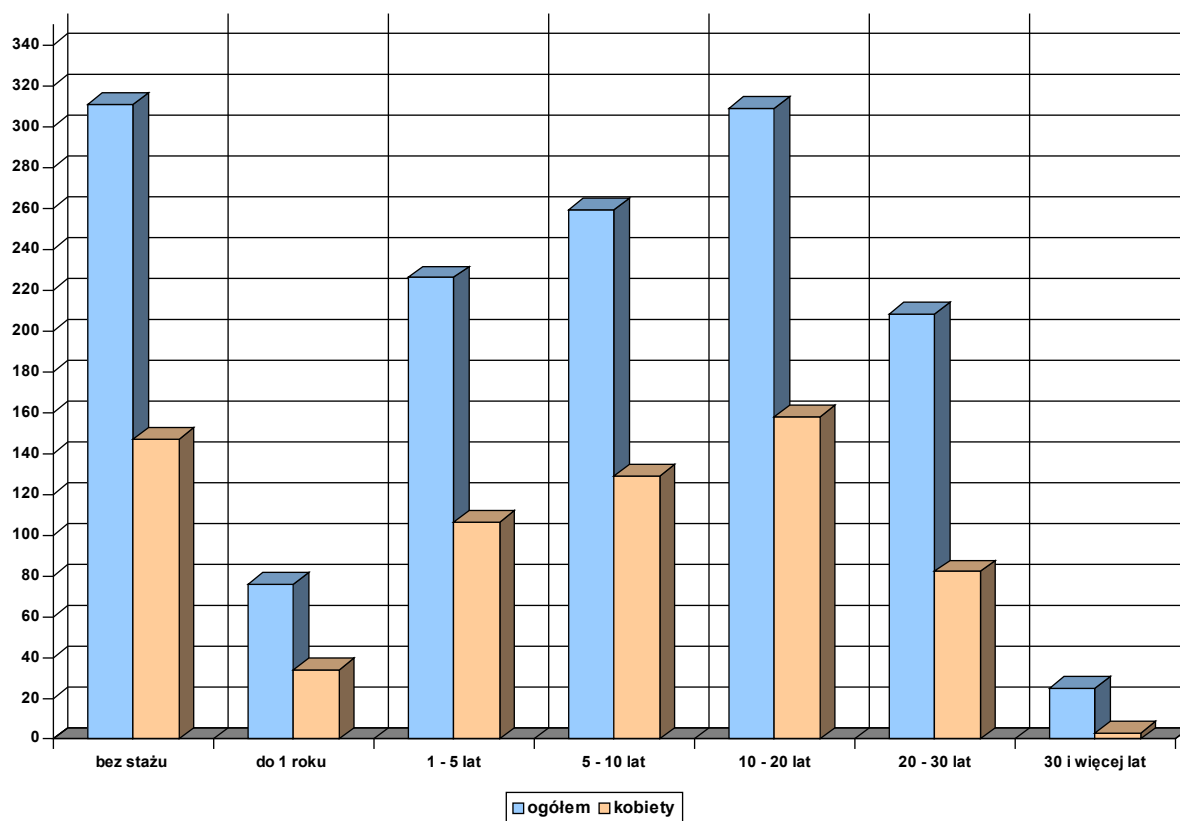
Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy w 2003 r.

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie Filia w Radzyminie

Z analizy danych wynika, iż najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowią bezrobotni trwale, a więc osoby bezskutecznie poszukujące zatrudnienia od ponad dwóch lat. Bezrobotni pozostający bez pracy krócej niż jeden miesiąc stanowią stosunkowo niewielką grupę. Na podstawie danych statystycznych można stwierdzić, iż liczba osób bezrobotnych wzrasta proporcjonalnie z czasem pozostawania bez zatrudnienia.

Bezrobotni według stażu pracy w 2003 r.

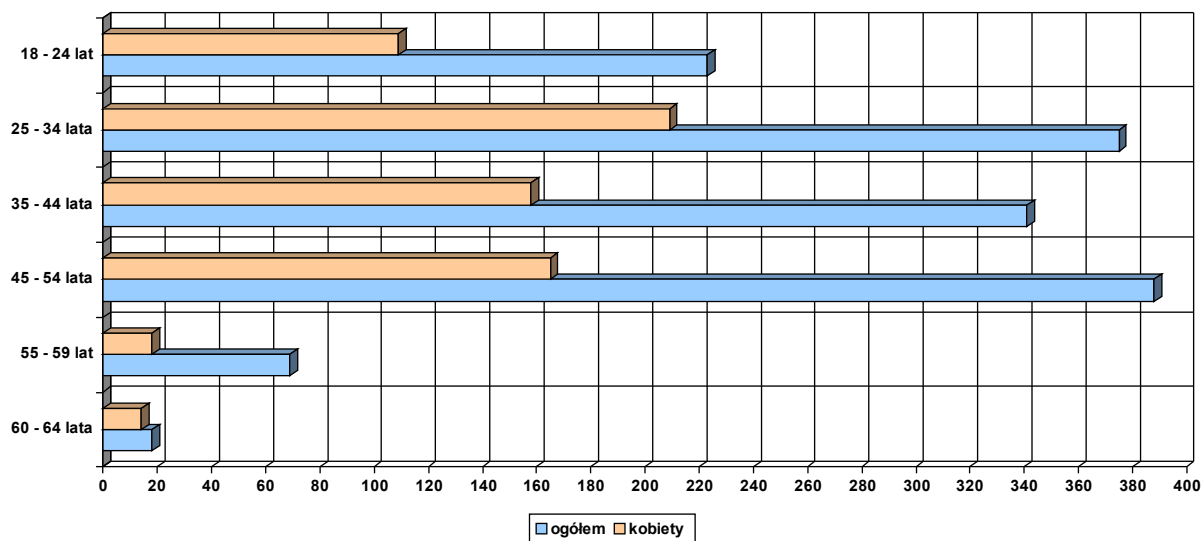

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie Filia w Radzyminie

Najliczniej reprezentowaną grupę wśród bezrobotnych stanowią osoby nieposiadające żadnego stażu pracy, czyli absolwenci bądź osoby nigdy niepracujące. Najmniej bezrobotnych zanotowano w grupie osób legitymujących się stażem 30-letnim i dłuższym.

Znaczną i napawającą niepokojem grupę stanowią wśród bezrobotnych osoby ze stażem pracy kilku i kilkunastoletnim. Trudności w zdobywaniu nowych kwalifikacji w połączeniu z ograniczoną ofertą rynku pracy sprawiają, że osoby te nie mogą znaleźć zatrudnienia.

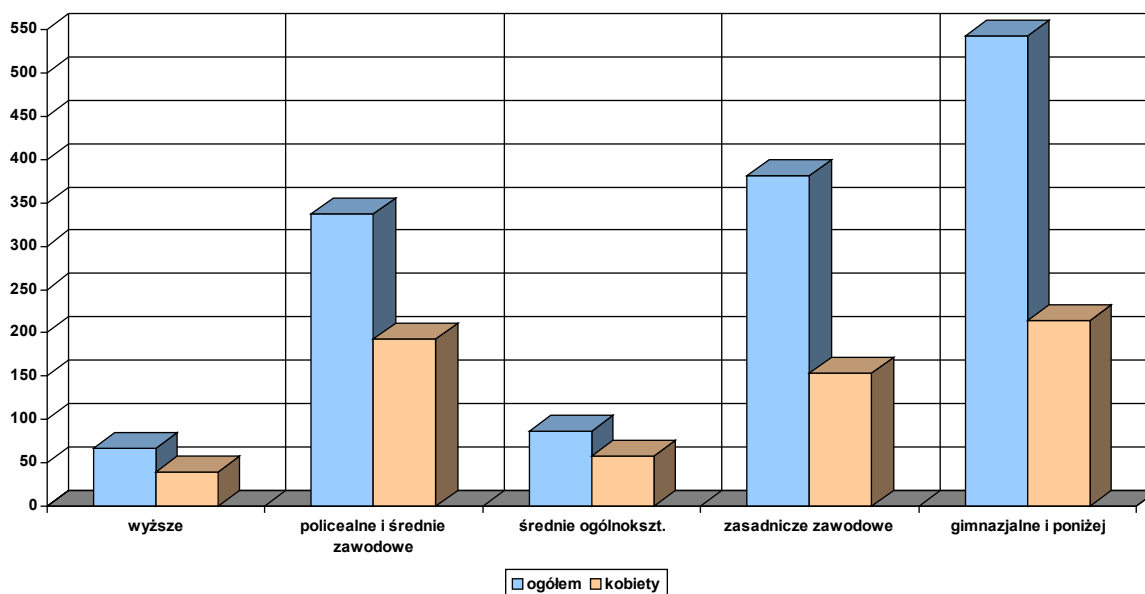
Bezrobotni według wieku w 2003 r.

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie Filia w Radzyminie

Najliczniejszą grupę osób pozostających bez pracy stanowią ludzie w szeroko rozumianym wieku średnim. Młodzież nie osiągnąca 24 roku życia pojawia się w rejestrach i choć nie jest grupą dominującą to, z uwagi na demoralizujący charakter braku pracy, powinna być traktowana szczególnie i dostrzegana jako pozostająca bez zatrudnienia. Dane oddają natomiast pozytywny obraz osób starszych, które, jak można mniemać, albo są w dalszym ciągu czynni zawodowo bądź zostali już objęci świadczeniami przedemerytalnymi.

Bezrobotni według wykształcenia

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Wołominie Filia w Radzyminie.

Poziom wykształcenia ma istotny wpływ na sytuację osoby na rynku pracy. Jak wskazuje wykres, najwyższe bezrobocie osiąga osób z wykształceniem gimnazjalnym i niższym.

Problem braku zatrudnienia w najmniejszym stopniu dotyczy osób z wykształceniem wyższym. Dlatego istotne jest, by zwracać szczególną uwagę na kształcenie dzieci i młodzieży oraz doksztalcanie dorosłych.

2.4. KWESTIA DZIECKA W GMINIE

Polityka społeczna zajmuje się dziećmi jako grupą wymagającą troski i opieki. Działalność na rzecz dzieci polega przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwienie dostępu do oświaty, służby zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka życiowego.

System opieki nad dziećmi potrzebującymi wsparcia organizują instytucje państwowe, samorządy, organizacje pozarządowe. Na system ten składają się:

- domy pomocy społecznej dla dzieci specjalnej troski,
- pogotowia opiekuńcze,
- domy dziecka,
- ośrodki szkolno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży,
- ogniska wychowawcze – placówki środowiskowe zapobiegające niedostosowaniu społecznemu i osamotnieniu dzieci i młodzieży oraz zapewniające pomoc rodzicom mającym trudności w wychowaniu dzieci,
- wioski dziecięce,

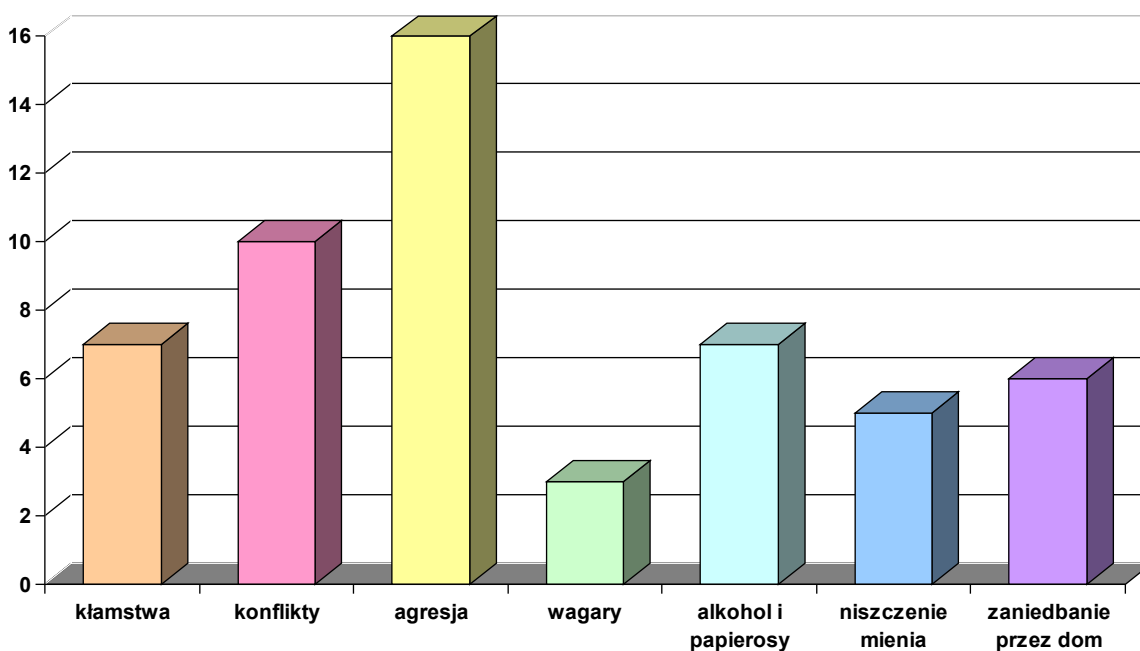
- ośrodki adopcyjno-opiekuńcze,
- rodziny zastępcze,
- rodzinne domy dziecka,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Wszystkie te placówki wyrównują szanse dzieci i młodzieży, niemniej dziecko, dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości, powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia.

W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane ankiety do szkół z terenu gminy. Pozwalają one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów oraz przekazują informacje o realizacji działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych prowadzonych wśród dzieci i młodzieży.

W sumie do badania przedłożono 8 ankiet, z których 4 dotyczyły szkół podstawowych, 2 zespołów szkół i po jednej z gimnazjum i zespołu szkół specjalnych. W materiale badawczym respondenci oceniali głównie pozycję dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym.

Wskazania na problemy w środowisku szkolnym wg stopnia ich natężenia

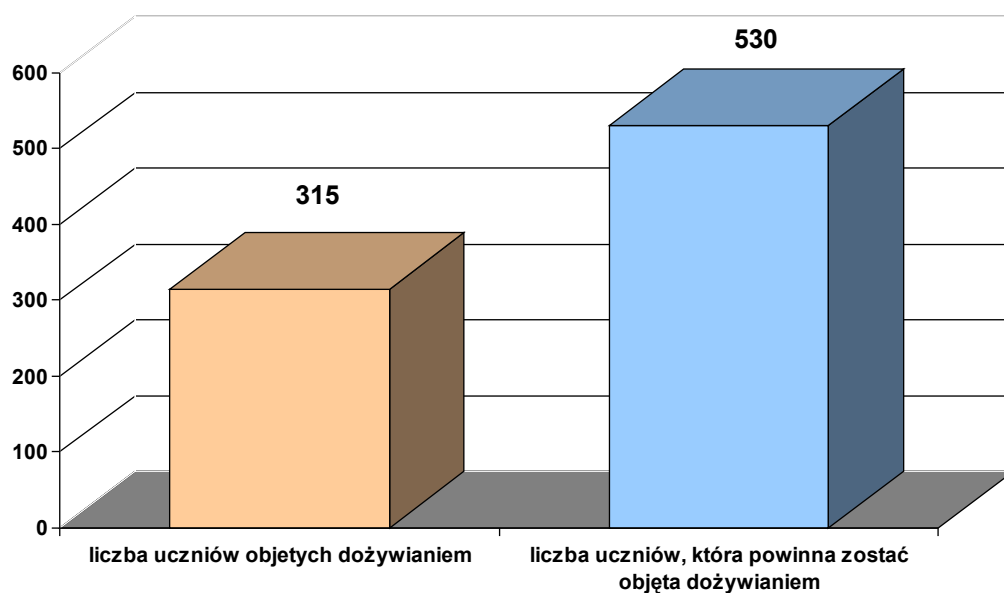

Wskazując najistotniejsze kwestie, pedagodzy korzystali z zamkniętego zestawu kategorii, mając do wyboru 21 zmiennych. Określając stopień natężenia występujących cech, posługiwano się wyborem: często, rzadko, wcale, a w kilku przypadkach wskazywano konkretne liczby zdarzeń. W wykresie powyżej prezentujemy zsumowane wskazania dla sytuacji, w których pedagodzy wskazywali dany problem jako występujący często. Wskazania występujących w szkołach problemów są oczywiście subiektywne, ale najlepiej oddają istniejącą skalę problemów.

Określając problemy uczniów i szkoły w pytaniach otwartych, wskazywano na uzależnienia, niszczenie mienia szkolnego, podkreślano również zjawisko ubożenia rodzin uczniów. Szczególną troską, w badanych środowiskach szkolnych, otacza się uczniów nadpobudliwych, z upośledzeniem umysłowym oraz dyslektyków. Z analizy wynika, że szkoły są miejscami bezpiecznymi dla dzieci i młodzieży, a powszechnie realizowane programy profilaktyczne skutecznie łagodzą zjawiska patologiczne i zapobiegają ich występowaniu.

Analizując potrzeby dzieci i młodzieży, wskazano na konieczność przeprowadzania badań ankietowych pozwalających na dostosowanie istniejącej infrastruktury celem efektywniejszego jej wykorzystania przez dzieci i młodzież. Podkreślano potrzebę rozszerzenia zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, konieczność pogłębiania współpracy pomiędzy istniejącymi na terenie gminy instytucjami podejmującymi problematykę opieki nad dziećmi i młodzieżą oraz zwiększenie opieki pedagogicznej w placówkach, w których nie utworzono etatu pedagoga.

Liczba dożywianych uczniów w gminie Marki
--

Badanie Centrum AV

Dokonując analizy sytuacji materialnej uczniów, pedagodzy postulują zwiększenie liczby wydawanych dla uczniów bezpłatnych posiłków.

2.5. ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH W GMINIE

Definiując problem alkoholizmu, przyjmuje się, że jest to całokształt problemów związanych z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przerwania picia alkoholu. Problem alkoholizmu rozpatrywany jest w dwóch płaszczyznach:

- jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstynencji);
- jako zagadnienie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzorów picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

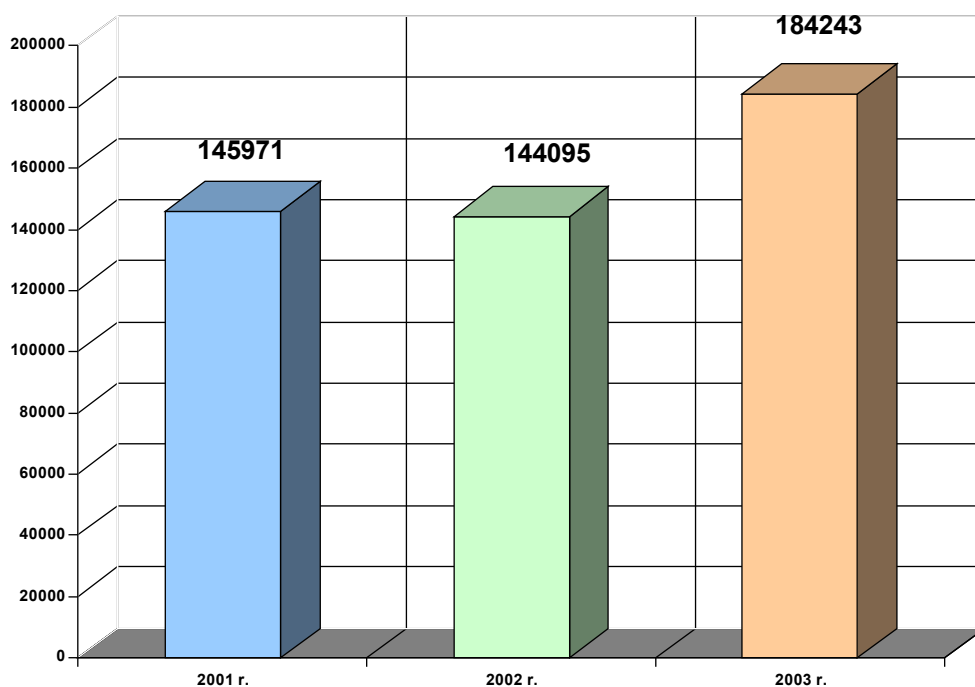
Jedną z grup dysfunkcyjnych, która objęta jest pomocą, stanowią osoby uzależnione od alkoholu. Nadużywanie napojów alkoholowych stanowi dziś bezsprzecznie jeden z poważniejszych problemów w naszym społeczeństwie. Szerzące się zjawisko alkoholizmu dotyka wielu mieszkańców kraju i nie respektuje płci, wieku ani statusu intelektualnego. Jego rozmiary i niszczycielskie działanie dają się obserwować wśród klientów pomocy społecznej.

Z ponad kilkusetosobowej grupy beneficjentów Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach w 2003 roku tylko 59 rodzin otrzymało pomoc z tytułu alkoholizmu, a 3 rodziny z tytułu narkomanii.

Aby eliminować niekorzystny wpływ alkoholizmu na społeczność gminy, konieczne jest prowadzenie działań o charakterze profilaktycznym oraz różnych form promocji zdrowego stylu życia. Ważną rolę odgrywają w tym procesie uchwalane corocznie programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w ramach przysługujących jej uprawnień działania.

W 2003 roku Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przyjęła 21 wniosków, z tego 3 osoby skierowała na leczenie odwykowe dla osób uzależnionych. Przeprowadzono 38 kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych, które koncentrowały się przede wszystkim na określeniu dostępności alkoholu dla osób nieletnich i nietrzeźwych.

Środki finansowe służące rozwiązywaniu problemów uzależnień
--

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach

Wielkość środków przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminie ulega wahaniom. W 2001 r. lokalny samorząd przeznaczył na profilaktykę 145.871 zł. W roku następnym ilość środków zmalała do 144.095 zł, natomiast w roku 2003 wzrosła do 184.243 zł. Niestabilna wielkość środków finansowych przeznaczona na działania profilaktyczne ma związek z ilością środków pozyskanych przez samorząd lokalny od jednostek sprzedających napoje alkoholowe – zgodnie z zapisami w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

Na terenie gminy działalność prowadzi Punkt Konsultacyjny, który ma na celu udzielanie wszechstronnej informacji i pomocy ofiarom przemocy i ludziom z problemem alkoholowym, w tym pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

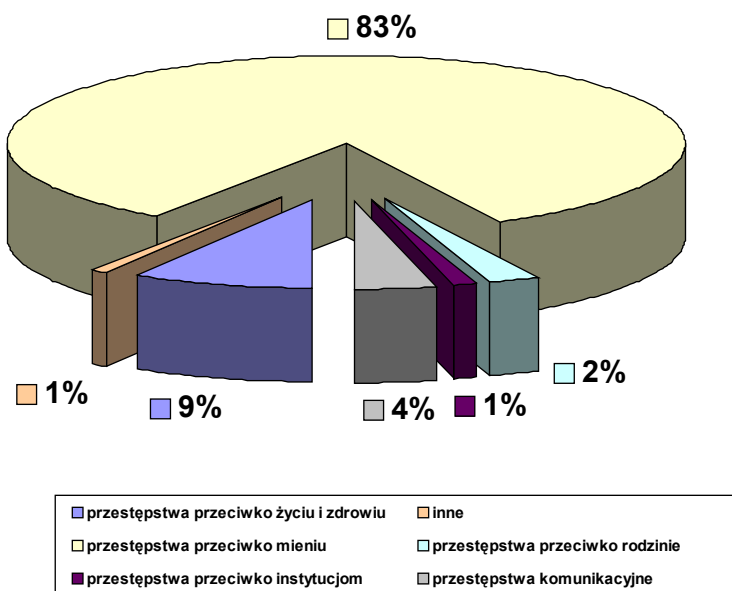
Problemy alkoholowe na terenie gminy są rozwiązywane w ramach uchwalanego corocznie Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

2.6. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwie piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność gminy Marki.

Analiza stanu zagrożenia przestępczością za okres 12 miesięcy 2003 r. została dokonana na podstawie danych dostarczonych przez Komisariat Policji w Markach (KPP Wołomin).

Przestępstwa na terenie gminy Marki w 2003 r.

Dane Komisariatu Policji w Markach

Z przeprowadzonych analiz wynika, że największe zagrożenie na terenie gminy stanowią przestępstwa skierowane przeciwko mieniu, głównie kradzieże. Niepokojące wartości przybierają przestępstwa skierowane przeciwko życiu i zdrowiu oraz rodzinie.

W kategorii „inne” pojawiają się przestępstwa przeciwko wolności seksualnej oraz zdarzenia związane z naruszeniem ustawy o zapobieganiu narkomanii.

2.7. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie niepełnosprawność jest rozumiana również jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw. Spośród beneficjentów Ośrodka Pomocy Społecznej w Markach z powodu niepełnosprawności świadczenia w 2003 r. przyznano 322 rodzinom. Ta ilość nie oddaje rzeczywistego obrazu niepełnosprawności w gminie, szereg bowiem osób niepełnosprawnych biologicznie czy też posiadających orzeczenia o stopniu niepełnosprawności nie ma statusu bezpośredniego podopiecznego OPS. Osoby te należy jednak uwzględnić w dalszych rozważaniach dotyczących zabezpieczenia ich najniezbędniejszych potrzeb w dokumencie strategicznym.

2.8. IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne gminy, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także do lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych OPS, radnych, mieszkańców gminy.

Z nadesłanych odpowiedzi wyłonił się obraz najistotniejszych kwestii dotykających lokalną społeczność.

Zalety i atuty gminy

Według respondentów gmina Marki posiada znaczny potencjał rozwojowy, który winien zostać wykorzystany w tworzeniu przyjaznych warunków do życia oraz rozwiązywania problemów już istniejących. Za największą zaletę uznano położenie przy ważnych szlakach komunikacyjnych oraz bliskość centrum Warszawy. Dogodne połączenia komunikacyjne, bliskość centrów handlowych oraz szybki rozwój infrastruktury to kolejne atuty gminy. Mieszkańcy doceniają piękno terenów krajobrazowych i atrakcyjność otoczenia przyrodniczego. Jako jedną z zalet gminy wymieniają korzystne warunki dla inwestorów.

Braki i słabości

Najczęściej wymienianą słabością gminy Marki jest zanieczyszczenie środowiska spowodowane znacznym natężeniem ruchu drogowego. Ponadto respondenci zwrócili uwagę na braki w infrastrukturze (np. brak kanalizacji, obwodnicy) i ograniczony dostęp do placówek kultury. Równocześnie mieszkańcom dokuczają nasilające się zjawiska agresji, wandalizmu.

Najważniejsze problemy społeczne w gminie

Za najważniejsze problemy w gminie uznano przestępczość (szczególnie wskazano na przestępstwa popełniane przez osoby młode), bezrobocie oraz ubożenie rodzin. Problemy, silnie ze sobą skorelowane, według respondentów z coraz większą intensywnością dotyczą mieszkańców gminy i w niedalekiej przyszłości mogą być jeszcze bardziej odczuwalne. Ponadto większość ankietowanych wskazała na tendencje wzrostowe zarówno problemów związanych z pogłębiającym się i długotrwałym bezrobociem, jak i nadużywaniem alkoholu. W części ankiet pojawiła się kwestia narkomanii i wandalizmu.

Poważnym i narastającym problemem, wskazanym przez respondentów, jest również brak odpowiedniej opieki zdrowotnej, spadek urodzin dzieci, brak mieszkań socjalnych.

Szczególnie narażone grupy społeczne

Za szczególnie narażone na problemy społeczne uznano dzieci i młodzież,

przede wszystkim te pochodzące z rodzin biednych, wielodzietnych, dysfunkcyjnych. Wybór ten uzasadniano głównie ubóstwem, brakiem miejsc pracy oraz miejsc organizujących opiekę i wsparcie. Kolejna grupa, która zasługuje zdaniem respondentów na szczególną uwagę, to ludzie starzy i samotni, wreszcie rodziny wielodzietne.

Obszary szczególnie zagrożone kwestiami społecznymi

Respondenci wskazali, gdzie ich zdaniem koncentrują się problemy społeczne. Wielość miejsc wskazywanych przez respondentów ma z pewnością związek z ich osobistymi odczuciami i obserwacjami, tym niemniej warto wymienić choćby kilka. Miejsca generujące poszczególne kwestie to m.in.: osiedla mieszkalne, przystanki autobusowe, okolice szkół, park, okolice stadionu Marcovia.

Komu pomagać?

W kwestii związanej z wyborem odbiorców, do których powinna trafiać pomoc, uznano, iż w pierwszej kolejności wspierać należy osoby bezrobotne oraz dzieci i młodzież z rodzin patologicznych. Pomoc społeczna powinna również otaczać opieką osoby niepełnosprawne, samotne i starsze, rodziny dysfunkcyjne, ubogie, wielodzietne oraz z problemem alkoholowym.

Podmioty pomagające w rozwiązywaniu problemów społecznych

Respondenci, wskazując na osoby i instytucje, które mogą przyczynić się do rozwiązywania lokalnych problemów, zwrócili przede wszystkim uwagę na wiodącą rolę Ośrodka Pomocy Społecznej. Zauważyli jednocześnie pozytywne oddziaływanie pracowników szkół publicznych, Urzędu Miasta, członków Rady Gminy, Policji, Powiatowego Urzędu Pracy. Gdyby zaszła taka potrzeba, to właśnie w tych instytucjach poszukiwaliby wsparcia.

Kwestie uznane za najistotniejsze w tworzeniu strategii

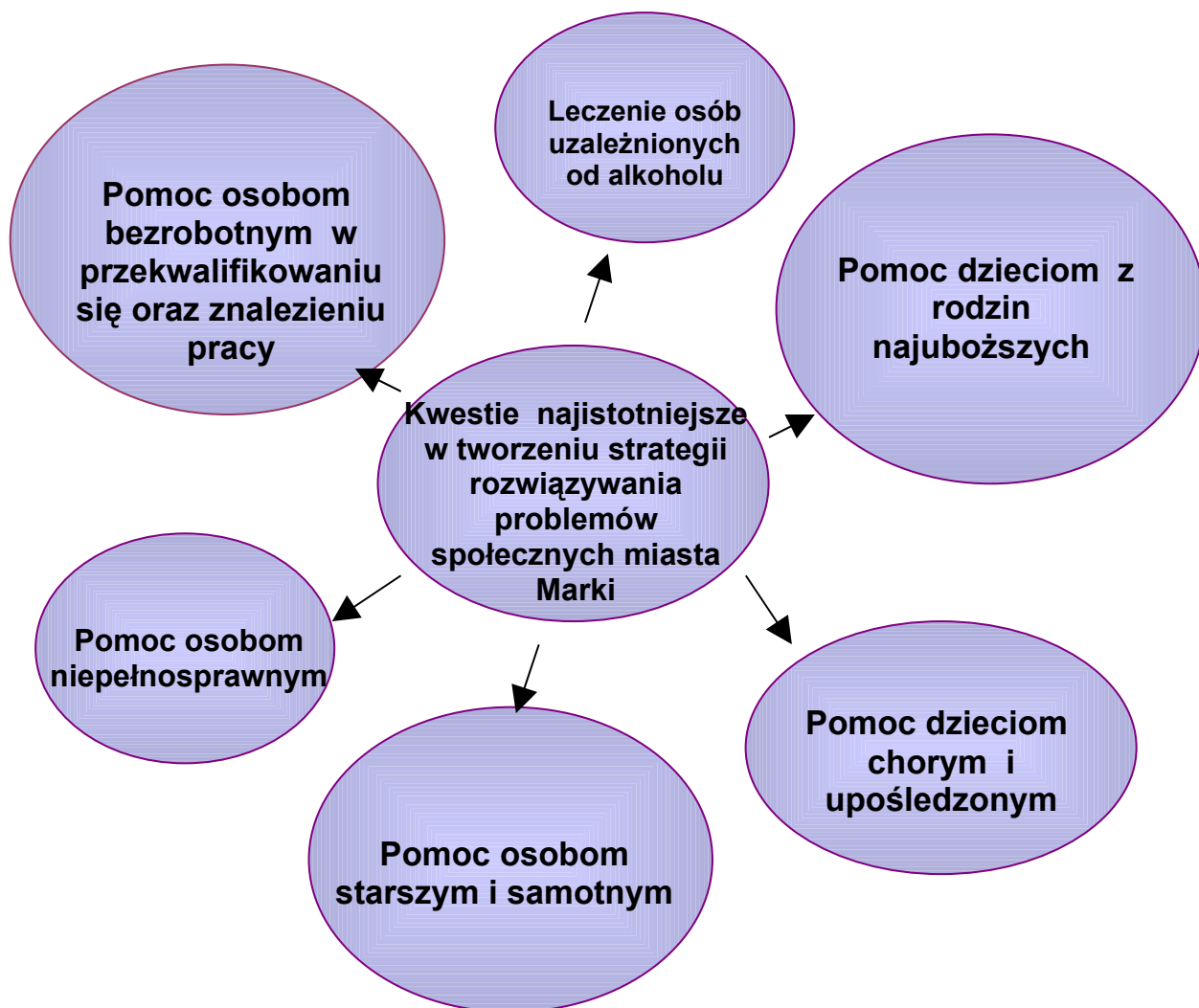
Ankietowani wskazali również problemy, na których powinna skupić się strategia rozwiązywania problemów społecznych gminy Marki. Wybierali pięć najistotniejszych kwestii z zamkniętego katalogu.

Osoby, którym należy pomóc w ramach realizacji strategii

Lp.	Osoby, którym należy pomóc w ramach realizacji strategii	Ilość wskazań
1.	Pomoc dzieciom z rodzin najuboższych	32
2.	Pomoc osobom bezrobotnym w przekwalifikowaniu się i znalezieniu pracy	31
3.	Pomoc ludziom starszym i samotnym	19
4.	Pomoc dzieciom chorym i upośledzonym	18
5.	Pomoc osobom niepełnosprawnym	17
6.	Leczenie alkoholików	13
	Pomoc dla samotnych matek i kobiet w ciąży	13

Z powyższego zestawienia wynika rozkład wskazań istniejących kwestii społecznych, które winny stać się przedmiotem szczególnej troski samorządu lokalnego.

Struktura najistotniejszych kwestii społecznych w gminie Marki wg mieszkańców

Badanie Centrum AV

2.9. ANALIZA SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tę można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwej interpretacji stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w miejscowym Ośrodku Pomocy Społecznej. Przedstawione poniżej czynniki obejmują:

- **siły** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną;
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną;
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów;
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazuje prezentowane poniżej zestawienie. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">• wspieranie organizacji III sektora przez samorząd w działaniach na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny;• dobry dostęp do małych form pomocy, do domów pomocy	<ul style="list-style-type: none">• brak aktywnej pracy na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży;• brak na terenie gminy placówek resocjalizacyjnych oraz placówek dla nieletnich oraz samotnych matek

społecznej;

- zmniejszanie się liczby osób oczekujących na umieszczenie w domu pomocy społecznej;
- dobrze przygotowana kadra do pracy z osobami uzależnionymi;
- dobrze przygotowana baza lokalowa do działań wspierających osoby z problemem alkoholowym;
- prawidłowe wykorzystywanie środków pochodzących z zezwoleń na handel napojami alkoholowymi;
- dysponowanie miejscami pobytu dla ofiar przemocy w rodzinie;
- dobra współpraca oraz stały przepływ informacji pomiędzy instytucjami samorządowymi a organizacjami pozarządowymi i kościelnymi;
- wyspecjalizowana kadra pracowników społecznych oraz kompleksowo zajmujących się rodzinami dysfunkcyjnymi;
- prowadzenie działań socjalnych z rodziną;
- rozwój budownictwa komunalnego i socjalnego.

z dzieckiem;

- brak promocji form zastępczej opieki rodzinnej nad dziećmi;
- niewystarczająca ilość ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie;
- wysokie bezrobocie długotrwałe zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet;
- występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia;
- niski poziom wykształcenia bezrobotnych długotrwałe;
- istnienie barier utrudniających pełen udział osób niepełnosprawnych w życiu społecznym;
- brak dostatecznej bazy rehabilitacyjnej;
- wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym;
- brak dostatecznego dostępu do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej;
- brak profesjonalnie przygotowanej kadry;
- brak możliwości kontynuowania aktywności zawodowej osób starszych;
- zmiana modelu rodziny z wielopokoleniowej na jedno-, dwupokoleniowe;
- brak bazy leczenia odwykowego;
- brak na terenie gminy placówki opiekuńczo-wychowawczej;
- niedostatecznie rozwinięta baza

	<p>zabezpieczająca potrzeby społeczne;</p> <ul style="list-style-type: none"> • niedostateczny dostęp do opieki zdrowotnej; • słabo rozwinięta sieć komunikacyjna.
--	--

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost świadomości społecznej w kwestii dzieci i młodzieży władz samorządowych; • brak wzrostu patologii społecznych wśród osób starszych; • brak migracji ludzi młodych na inne tereny; • stałe doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej; • dobre przygotowanie zawodowe absolwentów szkół do potrzeb rynku w zakresie służb pomocy społecznej. 	<ul style="list-style-type: none"> • istnienie zjawiska uzależnienia od pomocy społecznej oraz wyuczonej bezradności; • brak lokalnych i regionalnych działań przeciwdziałających długotrwałemu bezrobociu; • istnienie zjawiska nielegalnego zatrudnienia; • brak programów dla bezrobotnych długotrwale; • brak społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych; • wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej oraz usługi opiekuńcze; • zmniejszanie się liczby miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych; • nierównomierne korzystanie ze środków pozabudżetowych i pomocowych; • niedostosowanie infrastruktury dla osób starszych; • brak koordynacji działań podmiotów na rzecz osób starszych; • istnienie negatywnych stereotypów człowieka starego; • niska efektywność i skuteczność działań podejmowanych na rzecz

- osób uzależnionych;
- brak systemu wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy;
- istnienie zjawiska zmęczenia, bezsilności i bezradności społecznej;
- niewystarczająca ilość kadry pomocy społecznej w stosunku do potrzeb;
- brak współpracy z jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty;
- wzrost patologii spowodowanych brakiem pracy i środków do życia;
- postępująca degradacja wartości rodzinnych;
- pogłębiający się upadek kultury pracy;
- wzrost apatii i zniechęcenia wśród społeczeństwa gminy.

2.10. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych nazywamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców, które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

Bardzo dokładną analizę istniejących zasobów przeprowadzono podczas sporządzania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Wołomińskiego. Właśnie z tego dokumentu przytaczamy obszernie ilustrujące stopień zaspokojenia występujących w obszarze polityki społecznej potrzeb. Badanie zorganizowane zostało wedle dwóch podstawowych założeń metodologicznych: pierwsze dotyczyło adresatów usług, drugie typów usług.

Adresaci usług:

1. Identyfikowane były usługi adresowane do osób w różnych fazach życia, tzn. usługi adresowane do dzieci i młodzieży (0-17 lat), usługi adresowane do osób dorosłych (18-60 lat), usługi adresowane do osób starszych (powyżej 60 lat).
2. Identyfikowano usługi powszechne, adresowane do „wszystkich” oraz usługi selektywne, adresowane do osób pozostających w wyjątkowej sytuacji życiowej, doświadczających specyficznych problemów:
 - a) w odniesieniu do dzieci i młodzieży identyfikowano usługi skierowane do:
 - dzieci i młodzieży z upośledzeniem mentalnym (z zaburzeniami osobowości, zaburzeniami psychicznymi, chorobami psychicznymi, upośledzeniem umysłowym);
 - dzieci i młodzieży z upośledzeniem sprawnościowym;
 - dzieci i młodzieży zaniedbanych socjalizacyjnie (pozbawionych opieki, pochodzących z dysfunkcyjnych rodzin);
 - b) w odniesieniu do osób dorosłych identyfikowano usługi skierowane do:
 - rodzin słabych strukturalnie (osób samotnie wychowujących dzieci);
 - osób bądź członków rodzin ubogich;
 - osób bądź członków rodzin dotkniętych chorobą (choroby somatyczne, psychiczne, uzależnienia);
 - osób bądź członków rodzin zaniedbanych kulturowo;
 - c) w odniesieniu do osób starych identyfikowano usługi skierowane do:
 - osób z ograniczoną samodzielnością (chorych, niesprawnych);
 - osób ubogich;
 - osób osamotnionych.

Przyjęto, iż dla satysfakcjonującego funkcjonowania bio-psychospołecznego osób w różnych okresach życia kluczowe znaczenie mają określone typy potrzeb:

- dla rozwoju dzieci i młodzieży podstawowe znaczenie ma kwestia zaspokojenia potrzeb: żywieniowych, zdrowotnych, opieki i socjalizacji, edukacyjnych, przynależności, psychoorganizacji, samorealizacji;
- dla funkcjonowania osób dorosłych najistotniejszą rolę odgrywa zaspokojenie potrzeb: dochodu, żywieniowych, mieszkaniowych, zdrowotnych, społecznej użyteczności (pracy), rodzinnych, informacyjnych, przynależności, psychoorganizacji, samorealizacji;

- w odniesieniu do osób starych kluczowe znaczenie ma zaspokojenie potrzeb: dochodu, żywieniowych, mieszkaniowych, zdrowotnych, opieki, rodzinnych, informacyjnych, przynależności, psychoorganizacji samorealizacji.

Przez wymienione typy potrzeb i szanse ich zaspokojenia rozumiano potrzeby:

- dochodu – warunki uzyskiwania niezbędnego dochodu;
- żywieniowe – warunki dostarczania organizmowi pożywienia niezbędnego pod względem ilości i jakości;
- zdrowotne – warunki zapobiegania chorobom (profilaktyka), przywracania zdrowia (terapia), także usługi medyczne (poradnie, szpitale);
- mieszkaniowe – warunki zamieszkiwania (posiadanie schronienia, „dachu nad głową”);
- opieki – warunki zabezpieczania wszelkich potrzeb egzystencjalnych (usługi powszechnie zaspokajające ten typ świadczone są m.in. przez żłobki, przedszkola, domy dziecka, domy pomocy społecznej);
- socjalizacyjne – warunki wykształcenia cech osobowości i postaw koniecznych do samodzielnego życia w sposób zgodny z wymogami społecznymi;
- edukacyjne – warunki nabywania wiedzy i umiejętności niezbędnych do samodzielnego życia, zaspakajają je wszelkie typy szkół;
- rodzinne – warunki wzajemnej więzi, pomocy i opieki w rodzinie, podziału ról i trwałości rodziny;
- informacyjne – warunki uzyskiwania informacji w zakresie prawno-obywatelskim, uzyskiwane m.in. za pośrednictwem gazet;
- przynależności – warunki sprzyjające uczestnictwu w życiu różnorodnych grup społecznych (usługi zapobiegające izolacji: kluby seniora, koła kombatanckie);
- społecznej użyteczności – warunki pełnienia ról zawodowych (zaspokajane poprzez posiadanie pracy);
- samorealizacji – warunki rozwoju uzdolnień, zamiłowań, wykształcenia, korzystania i uczestnictwa w wytworach kultury (np. biblioteki);
- psychoorganizacji – warunki sprawnego funkcjonowania osobowości i zdrowia psychicznego.

W efekcie zastosowania powyższych założeń powstała szczególna matryca, swoista mapa warunków zaspokajania potrzeb mieszkańców gminy. Zidentyfikowane

usługi (świadczenia) działania naniesione następnie na mapę każdej gminy dają podstawę do udzielenia odpowiedzi na sformułowane na wstępie pytanie: Czyje i jakiego typu potrzeby mają szansę na zaspokojenie w bezpośrednim miejscu zamieszkania? Którzy mieszkańcy nie mają szans na zaspokojenie określonych potrzeb z powodu braku lub niedostatku oferty usługowej? Niektóre pola mapy warunków zaspokojenia potrzeb zostały zacieniowane. Oznacza to, iż pewne typy problemów nie są specyficzne dla określonych kategorii osób oraz że potrzeby tych osób mogą być zaspokajane w ramach systemu usług powszechnych. Innymi słowy, usługi zaspokajające pewien typ potrzeby dla danej kategorii osób nie wchodziły w zakres prowadzonych analiz (np. dla osób starych, osamotnionych istotnym problemem nie jest kwestia dochodu czy potrzeb żywieniowych, lecz zagrożenie społeczną izolacją).

Dzieci i młodzież (0-17 lat)

Typy potrzeb	Usługi powszechne	Usługi selektywne świadczone dla dzieci		
		z upośledzeniem mentalnym	z upośledzeniem sprawnościowym	zaniedbanych socjalizacyjnie
żywieniowe				(22)
zdrowotne	(1, 2)			
opieki i socjalizacyjne	(3, 4, 5)	(19, 20)		(21) (24) (A) (B)
edukacyjne	(6, 7, 8, 9, 10) (11, 12) (16)	(6) (19, 20)	(6)	
przynależności				(21) (24)
psychoorganizacji	(23)			
samorealizacji	(17) (18)			(21)

Osoby dorosłe (18-60 lat)

Typy potrzeby	Usługi powszechn e	Usługi selektywne świadczone dla			
		rodzin słabych strukturalnie	osób/rodzin ubogich	osób/rodzin dotkniętych chorobą	osób/rodzin zaniedbanych kulturowo
dochód		(22)	(22)	(22)	(22)
żywieniowe			(22)		(22)
mieszkaniowe				(E)	
zdrowotne	(1, 2)			(E)	
społecznej użyteczności (praca)	(22) (C)				
rodzinne	(D)				
informacyjne	(27)				
przynależności					
psychoorganizacji	(23)		(23)	(23) (24)	
samorealizacji	(17) (18)				

Osoby dorosłe (pow. 60 lat)

Typ potrzeby	Usługi powszechn e	Usługi selektywne świadczone dla ludzi starych		
		z ograniczoną samodzielnością	ubogich	osamotnionych
dochód		(22)	(22)	
żywieniowe		(22)	(22)	
mieszkaniowe				
zdrowotne	(1,2)			
opieki rodzinne		(22) (F)	(22) (F)	(22) (F)
informacyjne	(27)			
przynależności	(25) (26)		(25) (26)	(25) (26)
psychoorganizacji	(23)		(23)	(23)
samorealizacji	(17) (18)			(17) (18)

LEGENDA:

- (1 - 2) niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej
- (3 – 5) przedszkole
- (6 – 10) szkoła podstawowa (w jednej szkole dwie klasy integracyjne)
- (11 – 12) gimnazjum
- (16) Zespół Szkół Zawodowych: Liceum Zawodowe, Liceum Ekonomiczne
- (17) Marecki Ośrodek Kultury

- (18) biblioteka
- (19 – 20) Specjalne Ośrodki Szkolno-Wychowawcze
- (21) 2 świetlice środowiskowe Towarzystwa Rozwijania Aktywności Dzieci „Szansa”
- (22) Ośrodek Pomocy Społecznej
- (23) Poradnia Zdrowia Psychicznego (także zajęcia dla osób uzależnionych)
- (24) GKRPA (kolonie dla dzieci, zajęcia dla uzależnionych i współuzależnionych)
- (25) Klub Seniora (przy ośrodku kultury)
- (26) 2 związki kombatanckie
- (27) biuletyn informacyjny „Wieści z Ratusza”

Placówki i usługi prowadzone i finansowane w ramach zadań powiatu:

- (A) Dom Dziecka (Równe, gm. Strachówka)
- (B) opieka w rodzinach zastępczych
- (C) Urząd Pracy (Wołomin + 2 filie: Tłuszcz, Radzymin)
- (D) Ośrodek Interwencji Kryzysowej (Marki)
- (E) Dom Pomocy Społecznej dla osób przewlekłe somatycznie chorych (Radzymin)
- (F) Dom Pomocy Społecznej dla osób starych (Zielonka)

Dodać należy, że autorzy strategii założyli możliwość korzystania przez mieszkańców gminy z instytucji funkcjonujących na terenie powiatu, niekoniecznie zlokalizowanych w gminie.

Do najważniejszych instytucji samorządowych, które zajmują się polityką i pomocą społeczną, należy Ośrodek Pomocy Społecznej w Markach. Ośrodek zatrudnia pięciu wykwalifikowanych pracowników socjalnych oraz kierownika placówki. Pracownicy jednostki, by skutecznie odpowiadać na pojawiające się potrzeby społeczne systematycznie podnoszą swoje kwalifikacje zawodowe uczestnicząc w szkoleniach i konferencjach. Jednostka realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej, między innymi koordynuje rozwiązywanie problemów społecznych w gminie.

W gminie Marki istnieją 4 parafie Kościoła rzymskokatolickiego, jeden związek wyznaniowy oraz liczne organizacje pozarządowe. Pomiedzy sektorem publicznym a pozarządowym istnieje dobry przepływ informacji dotyczący podopiecznych korzystających z pomocy. Samorząd gminy posiada Uchwałę nr XXIV/182/2005 Rady Miasta Marki z dnia 26 stycznia 2005 r. w sprawie Ramowego programu współpracy

Miasta Marki z organizacjami pozarządowymi oraz z innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w roku 2005.

Poniżej prezentujemy organizacje, które mogą współpracować w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych:

1. Mareckie Towarzystwo Sportowe „Marcovia 2000”, ul. Wspólna 12, 05-260 Marki – działalność sportowa w ramach sekcji piłki nożnej i piłki siatkowej, popularyzacja sportu. Działalność adresowana do dzieci, młodzieży i dorosłych z terenu miasta Marki. Towarzystwo zrzesza 140 osób.

2. Uczniowski Klub Sportowy „Struga”, ul. Wczasowa 5, 05-261 Marki – sekcja tenisa stołowego i sekcja szachowo-warcabowa. Działalność adresowana do dzieci i dorosłych mieszkańców miasta. W działalności klubu uczestniczy 128 osób.

3. Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Hufca Warszawa Praga Północ, ul. Blokowa 3, 03-641 Warszawa – organizuje akcję letniego i zimowego wypoczynku. Działalność adresowana do dzieci i młodzieży w wieku od 7 do 18 lat. Z akcji – wypoczynek - korzysta 50 dzieci z terenu gminy.

4. Mazowiecki Oddział Terenowy Towarzystwa Rozwijania Aktywności Dzieci „Szansa”, al. J. Piłsudskiego 41, 05-270 Marki i ul. Wczasowa 5, 05-261 Marki – prowadzenie pracy opiekuńczo-wychowawczej i terapeutycznej w środowisku, rozwijanie aktywności lokalnej, pomoc dziecku i jego rodzinie. Działalność adresowana do dzieci i młodzieży w wieku od 6 do 21 lat. Obejmuje opieką 135 dzieci i młodzieży.

5. Polski Związek Wędkarski Okręg Mazowiecki Koło Nr 14, al. J. Piłsudskiego 95c, 05-270 Marki – organizacja zawodów sportowo-rekreacyjnych i wędkarskich. Działalność adresowana do mieszkańców Marek, uczestniczy w niej 60 zawodników.

6. Schronisko „Don Orione” Zgromadzenie Małe Dzieło Boskiej Opatrzności – Orioniści, Czarna ul. Witosa 46, 05-200 Wołomin – zapewnianie opieki bezdomnym mężczyznom, noclegu, pożywienia, opieki lekarskiej, wsparcie w wychodzeniu z nałogów i bezdomności. Działalność adresowana do bezdomnych i uzależnionych mężczyzn, obejmuje opieką 6 mężczyzn z terenu gminy Marki.

7. Polski Związek Niewidomych Okręg Mazowiecki, ul. Kościelna 43, 05-200 Wołomin – szkolenia, spotkania informacyjne, integracyjne turnusy rehabilitacyjne dla osób niewidomych i słabowidzących. Działalność adresowana do osób niewidomych i słabowidzących. Związek zrzesza 244 osoby.

8. Ośrodek Hospicjum Domowe NZOZ Zgromadzenie Księży Marianów, ul. Tykocińska 27/35, 03-545 Warszawa – opieka nad terminalnie chorymi z prawobrzeżnej Warszawy i okolic. Działalność adresowana do osób dotkniętych chorobą nowotworową i ich rodzin, obejmuje opieką 795 osób, średnio 6 osób miesięcznie.

9. Stowarzyszenie Rodziców i Przyjaciół Dzieci Niewidomych i Słabowidzących „Tęcza”, ul. Kopińska 6/10, 02-321 Warszawa – prowadzenie zespołu ośrodków dla dzieci i młodzieży, diagnostyka i edukacja, opieka i rehabilitacja. Działalność adresowana do dzieci i młodzieży oraz dorosłych w wieku do 35 lat, niewidomych i słabowidzących ze sprzężonymi schorzeniami neurologicznymi i niepełnosprawnością. Stowarzyszenie obejmuje opieką około 300 rodzin.

10. Stowarzyszenie Pomocy Osobom z Problemami Emocjonalnymi „Spoza”, ul. gen. Zajączka 40/73, 01-510 Warszawa – pomoc w zakresie rehabilitacji i readaptacji społecznej osobom z problemami emocjonalnymi, organizacja obozów terapeutycznych. Działalność adresowana do dzieci z problemami emocjonalnymi z Warszawy i miejscowości podwarszawskich, obejmuje opieką 107 dzieci i 151 członków ich rodzin.

11. Ośrodek Szkoleń i Terapii w Anopolu, ul. Wyszyńskiego 11/12, 21-300 Radzyń Podlaski – pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom, szkolenia, profilaktyka, terapia. Działalność adresowana do osób uzależnionych od alkoholu i ofiar przemocy w rodzinie z terenu całej Polski.

12. Praskie Towarzystwo „Trzeźwość”, ul. Wł. Łokietka 11, 03-590 Warszawa – rehabilitacja osób uzależnionych i ich rodzin. Działalność adresowana do alkoholików, osób współuzależnionych, DDA z woj. mazowieckiego od strony praskiej. W terapii uczestniczą 43 osoby z gminy Marki.

13. 3 Marecka Drużyna Harcerska „Arkadia” ZHP Chorągiew Stołeczna Komenda Hufca, ul. Długa 34, 05-200 Wołomin, harcówka przy SP nr 5 – praca z młodzieżą zgodnie z metodyką harcerską, rozwijanie aktywności i samodzielności. Działalność adresowana do dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych i gimnazjalnych. W zajęciach uczestniczy około 50 harcerzy.

14. Towarzystwo Przyjaciół Marek, e-mail: rm@marki.net.pl, tpm@marki.net.pl – propagowanie idei społeczeństwa obywatelskiego, aktywizacja mieszkańców Marek.

15. Oddział Mareckiej Izby Gospodarczej Powiatu Wołomińskiego, www.marki.net/izba – wspieranie interesów zrzeszonych podmiotów gospodarczych w zakresie ich działania, także działalność sportowa i charytatywna.

2.11. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

Dokonujący diagnozy problemów społecznych na terenie gminy Marki, zespół korzystał z szeregu możliwości jakie stwarza funkcjonowanie jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, którymi dysponują Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja, Powiatowy Urząd Pracy i inne, korzystano obficie z bardzo wskazanych przy sporządzaniu analiz diagnostycznych źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem działań samorządu lokalnego, a jest treścią części programowej niniejszego dokumentu. Zespół przygotowujący dokument uznał, że problemami, dla których należy zaprogramować działania, są:

- Rodzina powinna zapewniać swoim członkom oparcie i pomoc, może to zrobić tylko silna rodzina, w związku z czym wszelkie problemy opiekuńczo-wychowawcze osłabiające powyższe funkcje powinny być diagnozowane i rozwiązywane. Polepszeniu powinna ulec sytuacja dziecka w szczególności należy się zająć brakiem miejsc spędzania czasu wolnego.
- Istnienie wysokiego poziomu bezrobocia skutecznie uniemożliwia realizację celów osobistych i zawodowych znacznej grupie mieszkańców, pogłębiając obszary ubóstwa. Bezrobocie w swych następstwach może prowadzić do

bezdomności i stać się przyczyną wykluczenia ze środowiska lokalnego.

- Zwiększająca się liczba osób w wieku poprodukcyjnym stwarza konieczność zapewnienia w najbliższych latach odpowiednich usług wzmacniających i wspierających tę grupę społeczną.
- Niepełnosprawność w istotnym stopniu ogranicza możliwości integracji ze społecznością lokalną. Zapewnienie właściwej opieki osobom niepełnosprawnym winno prowadzić do poprawy ich sytuacji i przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu.
- Choroba alkoholowa jest jednym z poważniejszych problemów społecznych. Staje się przyczyną szeregu negatywnych zjawisk, szczególnie przemocy domowej, skutecznie ograniczając wydolność rodzin dotkniętych tym problemem. Alkoholizm często łączy się z innymi uzależnieniami, co jest istotne w odniesieniu do dzieci i młodzieży.
- Przestępczość w coraz większym stopniu zagraża lokalnej społeczności. Szczególną uwagę należy zwrócić na osoby młodociane, które przed podjęciem pierwszej pracy popadają w konflikt z prawem.

3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

W tej części strategii zawarte są programy szczegółowe polityki i pomocy społecznej, przeznaczone do realizacji na terenie gminy. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów szczegółowych i kierunków działań.

3.1. MISJA

**BUDOWA
ORGANIZACYJNYCH,
INSTYTUCJONALNYCH**

***I MATERIALNYCH WARUNKÓW SPRZYJAJĄCYCH
OSIĄGANIU PRZEZ MIESZKAŃCÓW GMINY MARKI
DOBROSTANU ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE
MARGINALIZACJI I WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU***

3.2. CELE STRATEGICZNE

Problem:

Rodzina powinna zapewniać swoim członkom oparcie i pomoc, może to zrobić tylko silna rodzina, w związku z czym wszelkie problemy opiekuńczo-wychowawcze osłabiające powyższe funkcje powinny być diagnozowane i rozwiązywane. Polepszeniu powinna ulec sytuacja dziecka, w szczególności należy się zająć brakiem miejsc spędzania czasu wolnego.

Cel strategiczny 1

Sprawny system zapobiegania kryzysom rodziny i wspierania rodzin ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży.

Cele szczegółowe

1. Pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji.
2. Wspieranie i usprawnianie systemu wsparcia dla rodziny: psychologicznego, prawnego, socjalnego.
3. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.
4. Przeciwdziałanie szerzeniu się postaw destrukcyjnych, agresywnych, społecznych w środowisku dzieci i młodzieży.

Kierunki działań

1. Rozwój specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego, dla rodzin naturalnych, zastępczych, a także terapii rodzinnej.
2. Zintensyfikowanie i rozwój form pracy socjalnej ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo.
3. Inicjowanie grup wsparcia i grup samopomocowych.
4. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży z rodzin ubogich:
 - a. organizacja i finansowanie dożywiania w trakcie nauki w szkole,
 - b. zapewnienie odzieży, wyposażenia w artykuły szkolne,
 - c. organizacja i finansowanie wypoczynku letniego i zimowego,

- d. organizowanie akcji charytatywnych dla pozyskiwania środków na pomoc dzieciom.
5. Podejmowanie inicjatyw i nowatorskich rozwiązań na rzecz ochrony macierzyństwa i dziecka w rodzinie.
 6. Szkolenie i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów do pracy z rodziną oraz w zakresie zaspokojenia potrzeb dzieci w placówkach.
 7. Uzupełnianie infrastruktury socjalnej miasta, m.in. tworzenie mieszkań chronionych oraz hosteli.
 8. Tworzenie warunków do realizacji programów socjoterapeutycznych.
 9. Tworzenie interdyscyplinarnych zespołów specjalistów do spraw interwencji w sytuacjach zagrażających dzieciom i młodzieży.
 10. Rozwój nowych form działań osłonowo-aktywizujących na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
 11. Tworzenie i wdrażanie programów w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.
 12. Opracowywanie i realizacja programów specjalnych na rzecz dziecka i rodziny.
 13. Wykorzystanie potencjału partnerów społecznych w realizacji pomocy dziecku i rodzinie.
 14. Zintegrowanie działań na rzecz dziecka i rodziny ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, zakładami opieki zdrowotnej, kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi.
 15. Upowszechnianie informacji o podmiotach świadczących pomoc dziecku i rodzinie.

Problem:

Istnienie wysokiego poziomu bezrobocia skutecznie uniemożliwia realizację celów osobistych i zawodowych znacznej grupie mieszkańców, pogłębiając obszary ubóstwa. Bezrobocie w swych następstwach może prowadzić do bezdomności i stać się przyczyną wykluczenia ze środowiska lokalnego.

Cel strategiczny 2

Budowa systemu wsparcia dla osób bezrobotnych poprzez promocję zatrudnienia i przedsiębiorczości.

Cele szczegółowe

1. Przeciwdziałanie i eliminowanie negatywnych skutków psychospołecznych bezrobocia, bezdomności i ubóstwa.
2. Rozwijanie aktywnych form pomocy dla osób zagrożonym wykluczeniem społecznym – długotrwale bezrobotnym, w tym kobietom.
3. Dążenie do wyrównywania szans różnych grup społecznych na rynku pracy z uwzględnieniem grup dyskryminowanych.

Kierunki działań:

1. Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia.
2. Budowa sieci współpracy między instytucjami i organizacjami pracującymi na rzecz bezrobotnych.
3. Objęcie pomocą materialną rodzin dotkniętych problemem bezrobocia.
4. Tworzenie na terenie gminy sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów, mogących tworzyć nowe miejsca pracy.
5. Redukowanie psychospołecznych skutków bezrobocia:
 - praca psychologów, doradców zawodowych, prawników, pracowników socjalnych,
 - przyuczenie do zawodu, aktywizacja zawodowa,
 - akcje edukacyjne,
 - zatrudnienie socjalne,
 - uruchomienie grup samopomocowych.
6. Tworzenie na terenie gminy sprzyjającego klimatu dla organizacji pozarządowych

mogących zorganizować Centrum Integracji Społecznej.

7. Współdział w programach realizowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego przez instytucje rynku pracy.
8. Bieżący monitoring ofert programowych i ewentualne opracowanie projektów mających na celu rozwiązywanie problemu bezrobocia, w szczególności wśród kobiet i osób długotrwale bezrobotnych.

Problem:

Zwiększająca się liczba osób w wieku poprodukcyjnym stwarza konieczność zapewnienia w najbliższych latach odpowiednich usług wzmacniających i wspierających tę grupę społeczną.

Cel operacyjny 3

Rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia na rzecz osób starszych.

Cele szczegółowe:

1. Przeciwdziałanie izolacji i wykluczeniu społecznemu ludzi starszych.
2. Poszerzenie i poprawa świadczonych usług.
3. Aktywizacja środowiska, tworzenie grup samopomocowych, grup sąsiedzkich, grup wsparcia itp.

Kierunki działań:

1. Rozwijanie systemu pomocy osobom starym w ich środowisku zamieszkania:
 - usługi opiekuńcze świadczone przez Ośrodek Pomocy Społecznej;
 - stworzenie bazy danych o osobach i placówkach świadczących usługi opiekuńcze i pielęgniarstwo;
 - realizacja programów wolontarystycznych prowadzonych przez organizacje pozarządowe.
2. Podjęcie działań w kierunku rozwijania i upowszechniania działań klubów seniora.
3. Rozwój sieci usług na rzecz osób starych.
4. Systematyczna współpraca z Domami Pomocy i Zakładami Opieki Zdrowotnej, działającymi na terenie powiatu.
5. Szerzenie idei wolontariatu na rzecz pomocy osobom starszym.
6. Współpraca z instytucjami, organizacjami, kościołami, związkami wyznaniowymi, które prowadzą akcje na rzecz ludzi starych.
7. Doradztwo i zachęcanie do rozwoju małych form pomocy dla osób starych, takich jak rodzinne domy pomocy.
8. Rozwój świadczonych usług opiekuńczych w szczególności poprzez podnoszenie ich jakości.

Problem:

Niepełnosprawność w istotnym stopniu ogranicza możliwości integracji ze społecznością lokalną. Zapewnienie właściwej opieki osobom niepełnosprawnym winno prowadzić do poprawy ich sytuacji i przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu.

Cel strategiczny 4

Tworzenie warunków dla pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich rodzin w życiu społecznym.

Cele szczegółowe:

1. Podejmowanie działań zmierzających do ograniczenia skutków niepełnosprawności.
2. Zapewnienie osobom niepełnosprawnym takich warunków, aby mogły aktywnie uczestniczyć w życiu społeczności lokalnej.
3. Tworzenie warunków do zachowania samodzielności i niezależności osób niepełnosprawnych poprzez rozwój kompleksowego systemu usług specjalistycznych i rehabilitacyjnych.
4. Aktywizacja osób upośledzonych i chorych psychicznie.

Kierunki działań:

1. Likwidacja barier architektonicznych i komunikacyjnych:
 - umożliwienie pokonywania różnych poziomów w miejscach gdzie występują różnice wysokości;
 - stosowanie różnych sposobów orientacji ułatwiających poruszanie się;
 - systematyczne przystosowywanie do potrzeb osób niepełnosprawnych obiektów użyteczności publicznej;
 - tworzenie i oznaczanie miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych;
 - kontynuowanie montażu poręczy w domach mieszkalnych oraz w miejscach o dużym nachyleniu powierzchni;
 - świadczenie usług przewozowych samochodem specjalnie przystosowanym do potrzeb osób niepełnosprawnych.
2. Poszerzenie integracyjnego systemu edukacji:
 - przystosowanie budynków przedszkoli i szkół (likwidacja barier architektonicznych),

- zatrudnianie i szkolenie fachowej kadry do pracy w oświatowych placówkach integracyjnych; tworzenie nowych oddziałów integracyjnych w szkołach i przedszkolach;
 - ułatwianie dostępu uczniom niepełnosprawnym do sprzętu rehabilitacyjnego zmniejszającego skutki niepełnosprawności;
 - prowadzenie działań profilaktycznych i rehabilitacyjnych.
3. Rozwój pracy socjalnej na rzecz integracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem lokalnym.
 4. Współdziałanie z PFRON-em i organizacjami pozarządowymi w celu skuteczniejszego rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych.
 5. Organizowanie zajęć warsztatowych dla niepełnosprawnych.
 6. Współpraca i wspieranie działalności stowarzyszeń działających na rzecz osób niepełnosprawnych.
 7. Tworzenie i umacnianie już istniejących form oparcia i pomocy w środowisku domowym i lokalnym.
 8. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.
 9. Rozwój usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

W ramach realizacji poszczególnych celów, w zależności od możliwości finansowych na dany rok, możliwa jest budowa projektów i programów socjalnych.

Problem:

Choroba alkoholowa jest jednym z poważniejszych problemów społecznych. Staje się przyczyną szeregu negatywnych zjawisk, szczególnie przemocy domowej, skutecznie ograniczając wydolność rodzin dotkniętych problemem. Alkoholizm często łączy się z innymi uzależnieniami, co jest istotne w odniesieniu do dzieci i młodzieży.

Cel strategiczny 5

Budowa zintegrowanego systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na terenie gminy.

Cele szczegółowe

1. Zapobieganie powstawaniu nowych problemów alkoholowych.
2. Zmniejszanie rozmiarów problemów aktualnie występujących.
3. Zapobieganie problemowi przemocy w rodzinie.
4. Zwiększenie zasobów niezbędnych do radzenia sobie z już istniejącymi problemami.

Kierunki działań:

1. Ograniczanie i zmiana struktury spożycia napojów alkoholowych.
2. Zmiana zachowań i postaw mieszkańców w sytuacjach związanych z alkoholem.
3. Wdrożenie stosownych form profilaktyki kierowanej, w szczególności do dzieci i młodzieży.
4. Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających alkoholu.
5. Zwiększenie skuteczności i dostępności terapii w zakresie nowoczesnych strategii i metod rozwiązywania problemów alkoholowych.
6. Przeciwdziałanie przemocy domowej:
 - organizacja koalicji na rzecz sprawnego funkcjonowania „Niebieskiej Karty”,
 - ochrona ofiar przemocy poprzez pomoc prawną i socjalną.

Cele i kierunki działań są realizowane zgodnie z przyjmowanym corocznie przez Radę Gminy Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zawierającym szczegółowe wskazania w tym zakresie.

Problem:

Przestępczość w coraz większym stopniu zagraża lokalnej społeczności. Szczególną uwagę należy zwrócić na osoby młodociane, które przed podjęciem pierwszej pracy popadają w konflikt z prawem.

Cel strategiczny 6

Budowa systemu przeciwdziałania przestępczości i patologii.

Cele szczegółowe

1. Podjęcie działań profilaktycznych.
2. Zmniejszanie rozmiaru patologii obecnie występującej.

Kierunki działań:

1. Podjęcie aktywnej współpracy z Policją i przedstawicielami wymiaru sprawiedliwości (prokuratura i kuratela sądowa) celem systematycznego diagnozowania i analizy aktualnej sytuacji.
2. Zwiększenie bezpieczeństwa w szkołach poprzez:
 - wdrażanie i budowę nowatorskich programów profilaktycznych;
 - systematyczny przepływ informacji o wszelkich aktach przemocy i wymuszeń;
 - uwrażliwienie zespołów pedagogicznych i młodzieży na zdarzające się przypadki przemocy.
3. Promowanie w społeczności lokalnej zachowań nietolerujących nawet najdrobniejszych przypadków łamania i naruszeń prawa.
4. Organizacja staży, prac interwencyjnych i robót publicznych ze szczególnym uwzględnieniem udziału w nich osób młodych i poszukujących pierwszej pracy.

3.3. MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII

3.3.1. MONITORING I EWALUACJA

Skuteczność funkcjonowania przyjętej strategii zależy będzie od:

- a) monitoringu i ewaluacji,
- b) budowy programów celowych rozwijających przyjęte kierunki działań.

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych.

Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami. Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji

Elementami skutecznego monitoringu i ewaluacji będą przede wszystkim:

1. Zespół wdrażający strategię.

Zespół powinien zostać powołany przez burmistrza odrębnym zarządzeniem, a w jego skład mogą wejść m.in.: zastępca burmistrza, sekretarz, kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej, przedstawiciel Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, radni, przewodniczący Komisji Zdrowia, Opieki Społecznej, Bezpieczeństwa Publicznego i Ochrony Środowiska.

2. Roczna ocena wdrażania strategii.

Zespół wdrażający strategię winien się zebrać przynajmniej raz w roku i ocenić poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Zespół swoją ocenę powinien przekazać burmistrzowi i radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań, np. programów celowych, programu rozwiązywania problemów alkoholowych etc.

3.3.2. CECHY PROGRAMÓW I PROJEKTÓW

Strategia rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna, o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych, zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu.

Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Gminy rocznie będzie przeznaczała na ten cel. Projekty można realizować w ramach:

- a) własnych zasobów samorządu (np. projekty OPS);
- b) poprzez organizacje pozarządowe,
- c) poprzez inne instytucje zewnętrzne.

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę Gminy stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej strategii.

Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinna je cechować:

1. **Efektywność** – jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Oznacza relację między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągając maksymalny stopień realizacji celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy, realizowane w ramach strategii, rozwiązują jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służą zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaspokajania potrzeb społeczeństwa, oszczędnie i wydajnie dysponując posiadanymi środkami.

2. **Skuteczność** – jest to zgodność między stanem rzeczy, określanym jako skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna:

za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia. Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego. Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie – jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczanie obszarów biedy).

3. **Celowość** – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

4. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.